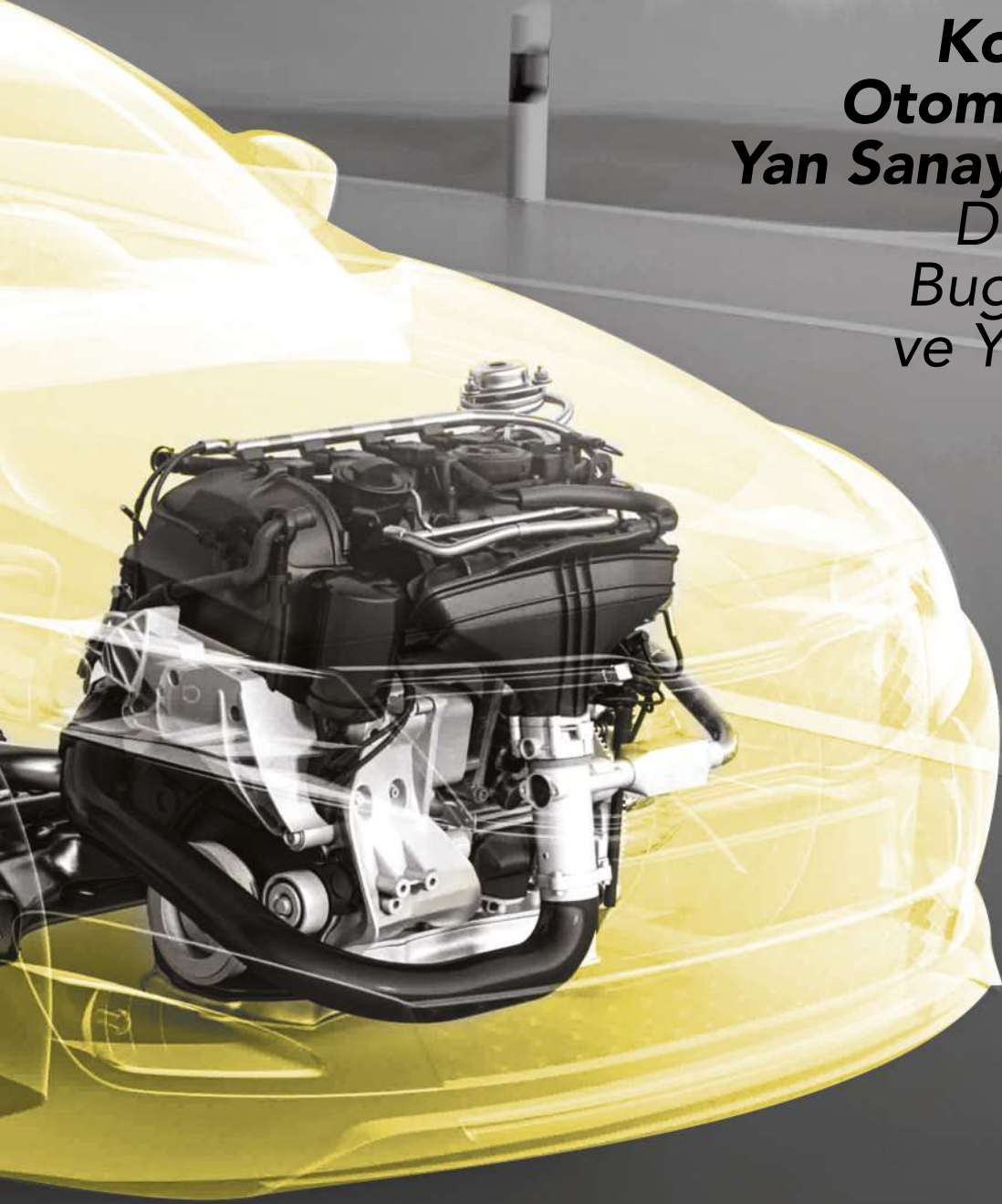

OTOMOTİV YAN SANAYİ

*Konya
Otomotiv
Yan Sanayinin
Dünü,
Bugünü
ve Yarını*

...

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

PROJE SAHİBİ
KONYA TİCARET ODASI

PROJE DENETLEYİCİSİ
Hüsamettin GÜNGÖR
Osman Yunus DOĞAN
Nurhan KOYUNCU
Tuğçe Merve BARİP

**SEKTÖREL BİLGİLER VE
İSTATİSTİKİ VERİLER**
Konya Ticaret Odası
Konya ABİGEM

DERLEYEN VE HAZIRLAYAN
Konya Ticaret Odası
Konya ABİGEM

KONYA
TİCARET ODASI

1882

KONYA TICARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

KONYA TICARET ODASI
TOYAP KONYA ULUSLARARASI
PAVILYON MERKEZİ

0312 / 2474000

KONYA Ticaret Odası
MERKEZİ KONYA

TOYAP KONYA

Anadolu'da yeni üretim merkezlerinin oluşturulmaya başlanması son otuz yılda kazandığımız en büyük avantajlardan biri. Bu noktadan hareketle Anadolu'nun üretim yükünü çekecek merkez şehirlerden bir tanesi de ekonomik gelişimi ve potansiyeli ile Konya. Konya, sanayileşmede kısa bir geçmişe sahip olan, son on beş yılda gerçekleştirdiği hamleler ile bugün dünyaca tanınan bir üretim ve ticaret merkezi haline gelen, dünyaya açılan firmaları, modern ve bilimsel üretimi ve ticareti, üniversiteleri, organize sanayi bölgeleri ve uluslararası fuar merkezi ile Türkiye'nin örnek şehirlerinden biri. Tarihi birikiminden aldığı kültürel mirasını bugünlere taşıyan, dünyaya barış, kardeşlik ve insan sevgisi mesajlarının verildiği, birlik ve beraberliğin yaşam felsefesi haline geldiği, tevazunun ve nezaketin yüzyıllarca hüküm sürdüğü müstesna bir şehir olan Konya, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, odaları ve borsası ile oluşturduğu birlik ruhuyla şehrin ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda gelişmesini sağladı. İşsizliğin yüzde 5'in altında olduğu Konya'nın en büyük başarılarından biri de son yıllarda hızla artan ihracatı. 178 ülkeye ihracat yapan, 2001 yılı Türkiye ihracatından aldığı pay %03 ve ihracat tutarı 100 milyon dolar olan Konya'nın on beş yılda ihracatı % 1.500 oranında artarak 1.5 milyar dolar seviyelerine yükseldi ve Türkiye ihracatından aldığı pay % 1'in üzerine çıktı. Son on beş yılda ihracatta Türkiye ortalaması 5 kat artarken,

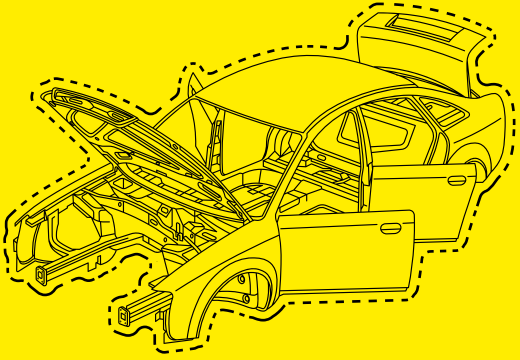

Konya ihracatını 15 kat artırarak dünya çapında bir başarı öyküsü yazdı. Bugün Konya, önümüzdeki on yıl içinde Türkiye ihracatından % 3 pay alacak potansiyele sahip. Tek bir sektör yerine birçok farklı sektörde üretim yapılmasına imkan sunan Konya sanayisi uluslararası rekabette şehrimize büyük bir avantaj sağlarken, Konya, Gıda, Makine, Mobilya, Otomotiv Yedek Parça, Plastik, Araç Üstü Ekipmanları ve Asansör, Ayakkabı-Tekstil, ve Tarım Makinaları sektörlerinde düşük maliyetli ve daha kaliteli ürünler sunarak dünya piyasasında varlığını hissettiriyor. Tarihi ve kültürel birikimi, coğrafi özellikleri ve girişimcileri ile son dönemlerde Türkiye'nin yüksek ekonomik performans gösteren şehirlerinden biri olan, bölgesinin merkezi konumunda bir şehir olarak ülkemiz hedeflerine büyük katkı sağlayarak ekonomide yükselişini sürdüren Konya, sosyo-ekonomik avantajları ile yabancı yatırımcılar ve işadamları için birçok fırsat sunuyor.

Selçuk ÖZTÜRK
Konya Ticaret Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

- 5. Önsöz
- 8. Giriş
- 10. Genel Bakış
- 14. Neden Konya?
- 20. Türkiye'de Otomotiv Yan Sanayi Sektörü
- 25. Konya'da Otomotiv Yan Sanayi Sektörü
- 31. Alt Sektör Bazında Üretim Grupları
- 40. Sektörün Dış Ticaret Yapısı
- 48. Otomotiv Yan Sanayi Sektöründe Yatırım Teşvik Uygulamaları
- 59. Sektörel Avantajlar
- 61. Yatırım İçin Konya Çünkü...
- 62. Konya'ya Ulaşım

Konya Otomotiv Yan Sanayi Sektörünün Dünü, Bugünü ve Yarını

...

OTOMOTİV

GİRİŞ

2019-2022 dönemi çeşitli sosyal ve ekonomik gelişmelerin etkisiyle ekonomileri küresel, ulusal ve yerel bazda zorlayan bir dönem olmuştur. Covid 19 salgını, emtia, enerji ve gıda fiyatlarında küresel düzeyde gerçekleşen yükselmeler, Rusya-Ukrayna savaşının arz yönlü olumsuz etkileri tüm ekonomik dengeleri değiştirmiştir.

Salgın küresel ekonomide hareketliliğin azalmasına sebep olmuş, izolasyon tedbirlerinin etkisiyle işletmeler yeni çalışma yöntemleri geliştirmiş, küresel üretim ve ticaret hacminde değişimler görülmüştür. 2020 yılının ilk çeyreğinde global sanayi üretimi %6 küçülerek bu dönemde gerçekleşmekte olan ekonomik küçülmeyi hızlandırmıştır. 2020 yılının genelinde küresel ticaret açısından olumsuz bir yıl olmuş, yıl genelinde küresel ticarete %7,5 oranında daralma yaşanmıştır. Salgın sırasında değişen tüketici davranışları ise bazı sektörlere talep artışı, bazı sektörlere ise satışlarda düşüş olarak yansımıştır. ABD ve Japonya'da gerçekleştirilen oldukça büyük ölçekte mali destekler, AB'de ise salgının sosyal ve ekonomik etkilerini azaltmaya çalışan tedbirlerin yanında çevre ve dijitalleşmeye öncelik veren yeni AB fonları oluşturulmuştur. Ekonomik hareketliliğin yavaşlamasının yanında Covid 19 salgını tedarik zincirlerinde de bozulmaya yol açmıştır. Ayrıca uluslararası ticaretteki daralma tedarik zincirlerinin işleyişlerini de bozmuş ve ara malı ithalatının maliyetini yükseltmiştir.

Covid 19 salgının kötü döneminden sonra 2022 yılının ikinci yarısında küresel endüstri ve ticarete gelişmeye başlayan güçlü toparlanma ile emtia fiyatlarını yukarıya çekmeye başlamıştır. 2022'nin üçüncü çeyreğinde dünya imalat

üretimi, bir önceki çeyrekte %3,0'lık zayıf bir artışın ardından yıllık bazda %3,6'lık sağlam bir büyüme hızında istikrar kazandı. Sanayi ekonomileri, 2022'nin ikinci çeyreğindeki yıllık %2,5'lik sınırlı artıştan üçüncü çeyrekte %3,6'ya yükselmiştir. Öte yandan metaller endeksinde 2020-2022 döneminde %61,2 yükselme kaydedilmiştir. Aynı zamanda perakendecilerde düşük stoklar, ülkelerin ekonomileri canlandırmak için uyguladıkları ekonomik tedbirler fiyatların yükselmesini sağlamıştır. Yukarıda bahsedildiği gibi tedarik zincirlerindeki bozulmanın yarattığı arz yönlü gecikmeler fiyatları yükseltmiştir. Bazı emtialarda özellikli olarak arz faktörünün öne çıkması emtia fiyatlarını 2021 yılı ilk çeyreğinde arttıran unsurlar olmuştur.

Küresel gıda fiyatlarındaki yükseliş bu dönemin bir başka özelliğidir. Hükümetlerin Covid 19 salgınına karşı aldığı ekonomik destek ve aldığı önlemler, gevşek para politikaları, bazı ülkelerde oluşan ürün stokları ve ihracat kısıtlamaları, fiyatlardaki yükseliş eğilimi hızlandırmıştır. 2020-2022 döneminde tarımsal ürün endeksi %54'ün üzerinde yükselmiştir. Gerek kuraklık sebebiyle üretimde aksamalar, gerek Çin'den gelen yüksek talebin karşılanamaması ve her ikisi de tarım ürünleri üzerinde önemli oyuncular olan Rusya-Ukrayna'nın savaşa girmesi ile tahıl fiyatları üzerinde getirdiği baskı ile gıda fiyatları sürekli artışlar göstermiştir.

AB bölgesinde 2020 - 2022 arasında enerji ithal fiyatları %100'den fazla yükselme göstermiş, Ukrayna- Rusya savaşı ve Rusya'nın bazı AB ülkelerine gaz sevkiyatını kesmesi gaz ve elektrik fiyatlarını yukarı yönlü tetiklemiştir. Yine Ukrayna-Rusya savaşının etkisiyle

hem emtia fiyatları hem de enerji fiyatları yükselme göstermiştir. Özellikle ulaşırmada yaşanan sıkıntılar emtiaların fiyatlarını yükseltmiş, emtialara erişimi güçleştirmiştir. AB’de endüstriyel üretici enerji fiyat endeksi Ocak 2021 ve Temmuz 2022 döneminde %141 yükselmiştir .

TÜİK verilerinde; özel ticaret sistemine göre Türkiye’de ihracat, 2022 yılı Ocak-Aralık döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre %10,1 artarak 235 milyar 236 milyon dolar, ithalat %31,3 artarak 342 milyar 213 milyon dolar olarak gerçekleşti.

Konya’daki işletmeler de salgının olumsuz etkilerine maruz kalmışlar, ancak salgına hızlı tepki göstermişlerdir. Tedarik zincirinin işlevinin azalması birçok firma için maliyetleri yükseltmiştir. Tedbir olarak birçok işletme tedarikçiler ile yeni düzenlemeler yapmışlardır. Otomotiv sektöründe duraksamalar görülmüştür Gıda, ambalaj ve kimya gibi sektörler ise salgından olumlu yönde etkilenmişlerdir. Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) otomotiv ve makine firmaları salgından olumsuz etkilenmiştir. OSB’lerde nakliye ve lojistik giderleri yükselmiş ithalata dayalı ihracat yapan işletmeler gümrüklerin kapanması ve tedarik zincirlerinin bozulması sebebiyle sıkıntılar yaşamışlardır.

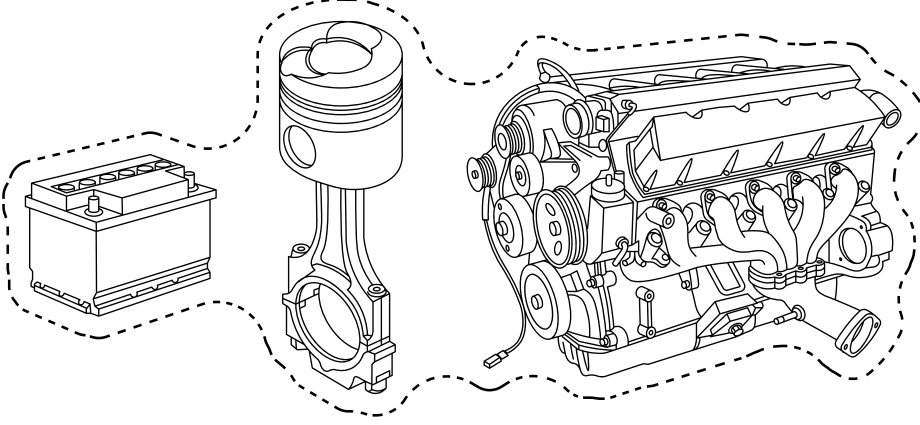
Yukarıda bahsedilen olumsuz gelişmelerin Konya’daki işletmeler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerin tespit edilebilmesi amacıyla seçilen işletmeler ile ikili görüşmeler yapılmıştır. Bu firmaların %45’i hem iç hem de dış pazarı hedefleyen firmalardır, %27’si ise sadece iç pazara odaklanmaktadır. Görüşme yapılan işletmelerin çoğu satış kanalı olarak hem doğrudan pazarlamayı hem de toptancılar

ve komisyoncuları kullanmaktadır. İşletmelerin çoğunluğunun dış pazar hedefleri Avrupa, Afrika ve Ortadoğu ülkeleri üzerine odaklanmaktadır.

Son 5 yıl içinde yaşanan salgın, savaş ve göç gibi gelişmeler bazı firmaları olumu etkilerken bazılarını da olumsuz etkilemiştir. Olumsuz etkiler söz konusu olduğunda işletmeler en çok Covid 19 salgını ve çevredeki savaş, çatışma, göç gibi olgulardan ve enerji piyasasındaki gelişmelerden olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir. Bu olumsuz gelişmelere karşı firmaların çoğu yatırım ve büyüme planlarını ertelemiştir. İşletmelerin çoğunluğu bir yandan üretimi daraltırken bir yandan dış pazarlara daha fazla odaklanmayı bir krize cevap verme metodu olarak benimsemiştir. Bazı firmalar ise kendi içlerinde enerji tasarrufuna yönelmiştir.

Konya’daki işletmelerin tedarik zincirindeki sözü edilen bozulmalara hızlı tepki vermiş oldukları gözlemlenmiştir. İşletmeler tedarik noktalarını çeşitlendirerek fiyat alternatiflerini arttırmışlardır. Özellikle bu dönemde müşterileri ile sıkça bir araya gelerek sipariş planlarını yenileyebilmişlerdir. İşletmeler öncelikli olarak hammadde ve yardımcı madde tedariklerini de bu planlamalara göre yapmışlardır. Hammadde planlamasının yanında hammadde tedarikçileri ile yaptıkları toplantıların desteği ile söz konusu dönemde hammadde alım fiyatlarını belirli aralıklarda tutmayı başarmışlardır. Ayrıca tedarik zincirinde müşterilerin çoğunluğu tedarik için sürelerini uzatmışlardır. Bu dönemde Konya’da işletmelerin çoğunluğu tedarik zincirindeki paydaşlar ile toplantılar yaparak zincirdeki iş paylaşımlarını düzenlemişlerdir.

Konya’daki işletmeleri Covid 19 salgını döneminde tedarik zincirindeki bozulmalara oldukça hızlı tepki vermişler, tedarik zincirindeki paydaşlar ile iş paylaşımı ve yeniden planlamalar yaparak hammadde ve yardımcı madde tedariklerini de başarılı bir şekilde optimize edebilmişlerdir.

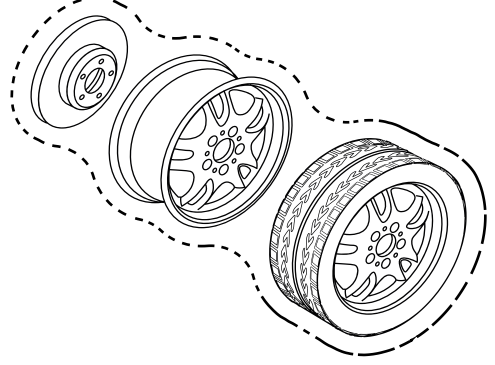
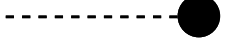
**Sektör
yaklaşık
yarım
milyon
kişiye
istihdam
sağlıyor...**

GENEL BAKIŞ

20. yüzyılda binek araçların yaygınlaşmasıyla, bireysel tüketime konu olan ve en büyük sanayi sektörlerinden biri haline gelen otomotiv sektörü, bugün tüketicilerin güvenlik, konfor, hız ve statü arayışlarına yanıt vermek üzere ar-ge faaliyetlerine en yüksek bütçeyi ayıran sektörlerin başında geliyor.

Taşıt araçları ve yedek parçalarının üretimini kapsayan otomotiv sektörü; metal, plastik, cam, tekstil gibi bir dizi sektörden parça tedarik ederek ulaştırma ve lojistik sektörleriyle de kuvvetli bir bağ kuruyor.

Bunun yanında, havacılık, savunma ve medikal gibi sektörlerde geliştirilen

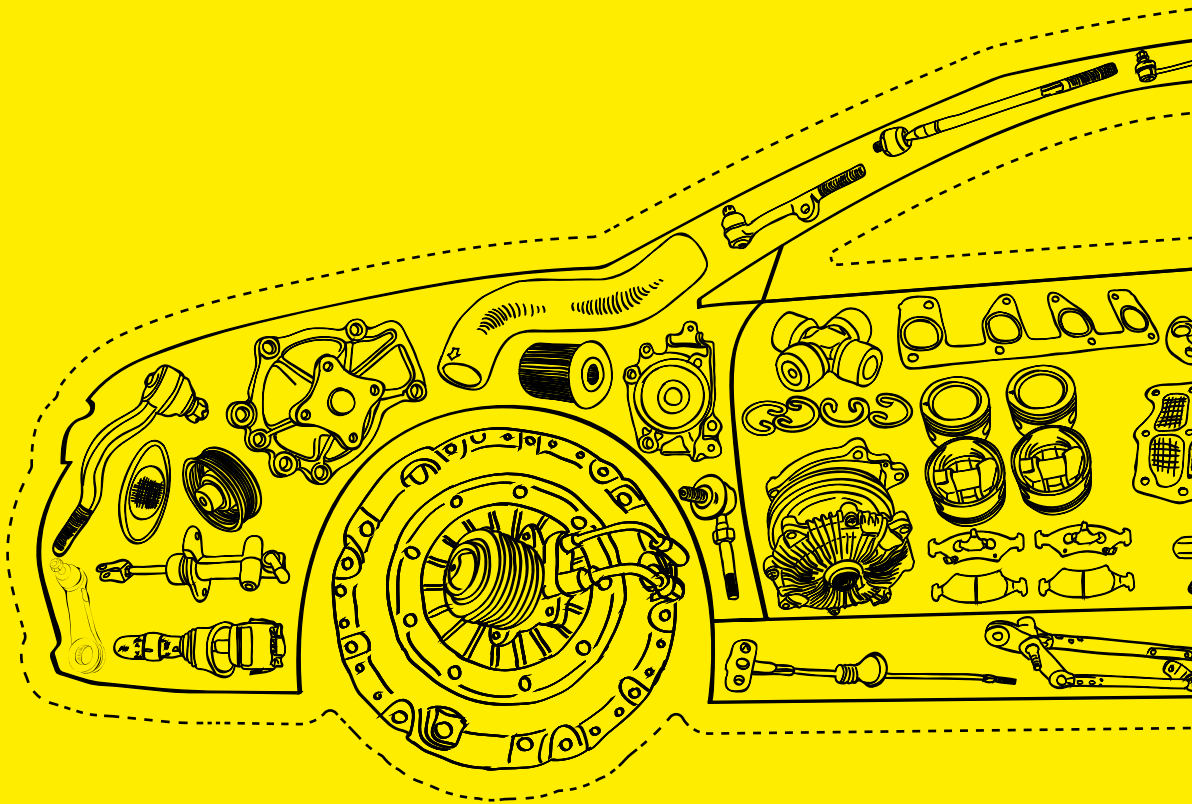

malzeme ve ürünlerin kitlesel ölçekte ticarileşmesine de olanak sağlayan otomotiv sektörü, teknoloji kullanımının yaygınlaşmasına aracılık etmesiyle de öne çıkıyor.

Otomotiv sektöründe ağırlıklı olarak nihai ürün, dayanıklı tüketim malı olan otomobil olmakla birlikte, yük ve yolcu taşımacılığına yönelik ticari araçları da içeriyor. Otomotiv yan sanayi ise bir aracın üretiminde kullanılan her tür parçayı kapsıyor.

Türk otomotiv ana sanayiinde faaliyette bulunan firmalar, oto yan sanayi firması ile doğrudan çalışmaktadır. Türkiye’de 5.000 civarında yan sanayi firması mevcuttur.

**Otomotiv
yan sanayi
bir aracın
üretiminde
kullanılan
her tür
parçayı
kapsıyor.**

NEDEN KONYA?

Geçmişten bugüne, hem ülkemizin hem de İç Anadolu Bölgesinin tarım, ticaret, sanayi ve turizm merkezi olan Konya, ülke ekonomisine çeşitli sektörlerde ve farklı düzeylerde ciddi katkılarda bulundu.

Uzun yıllar boyunca sermaye birikimi yetersizliği büyük ölçekli sektör yatırımlarına olanak sağlamadıysa da, 1950'lerde çok ortaklı şirketleşme olgusu sonrasında bir dizi yatırım yapıldı.

Konya'da otomotiv yan sanayi sektöründe görülen kümelenmenin işletmeler arasında dikey ve yatay iş birliklerine imkân sağlaması,

yenilikçi ve katma değerli ürünlerin geliştirilmesini, aynı zamanda Konya'nın sektörde tanınmasını sağladı.

Konya'da otomotiv yan sanayinin, savunma sanayi, havacılık sanayi, raylı sistemler sanayi, tarım makineleri sanayi gibi farklı sektörlerle ürün verme şansının bulunması ve birçok OSB ile sanayi sitesinin varlığı sektörde coğrafi toplanmayı kolaylaştırarak iktisadi avantajları beraberinde getirdi.

Konya, nüfusunun % 60,6'sının 35 yaşın altında olması (genç iş gücü), ve işgücünün eğitimini sağlayacak

altyapı da stratejik önem kazanıyor. 2020-2021 öğrenim dönemine Mesleki ve Teknik Ortaöğretim alanında eğitim veren kurumlarda 13.953 kişi mezun olmuş ve bunun 6.780'i erkek olup, bu alanda Türkiye'de mezun olan öğrenciler içindeki oranı %2,7'dir (Millî Eğitim İstatistikleri-Örgün Eğitim, 2022). Konya'da mevcut meslek liselerinin fazlalığı ve bu konumu, şehirde birçok üniversite ve teknik eğitim fakültesinin bulunması sektörün ihtiyaç duyduğu eleman ihtiyacını karşılama açısından olumlu faktörlerden sadece birkaçı. Bunun yanında, Konya'da, birçok meslek edindirme kursu da bulunuyor.

Konya'da hâlihazırda 22 AR-GE Merkezi, 1 Tasarım Merkezi ve 2 Teknoloji Geliştirme Bölgesi bulunmaktadır. Konya'da Türkiye'nin 3. büyük Tekno-kentinin, TÜBİTAK destekli bir bilim merkezinin ve Bölgesel İnovasyon Merkezi'nin olması sektörün AR-GE altyapısını desteklemektedir. Ayrıca, kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının amaç birliği ve uyumu sayesinde etkin bir yerel kalkınma modelinin oluşması da Konya'nın tercih edilme nedenleri arasında yer alıyor.

Tablo 1: Konya Tüm Fasıllarda Yıllık İhracat ve Seçilmiş Ülkelere Dağılımı (bin ABD doları)

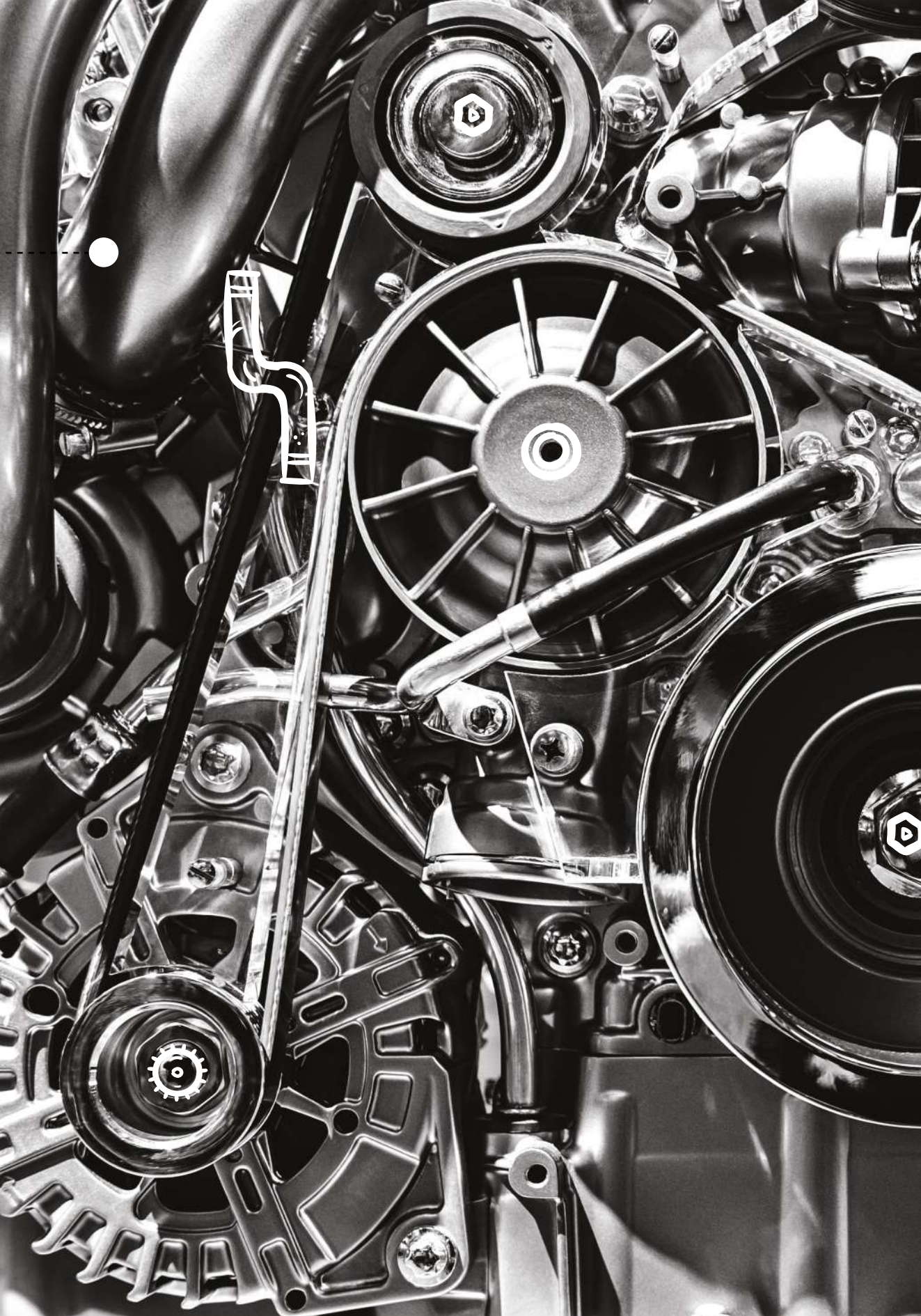
Kaynak: TÜİK, 2022

Ülkeler	2019	2020	2021	2022
Irak	264.506	240.752	244.984	291.519
Almanya	135.129	145.931	214.509	242.428
Rusya Federasyonu	59.216	84.703	118.344	228.787
ABD	73.803	181.959	304.236	188.891
İtalya	80.913	63.888	93.189	114.684
Polonya	46.070	50.782	83.212	103.522
İsrail	57.649	51.248	78.210	87.209
Romanya	30.390	34.488	67.277	87.113
Mısır	40.368	51.390	83.562	85.497
Cezayir	57.649	46.430	51.559	84.613
Hollanda	26.287	34.801	53.633	77.580
Özbekistan	35.311	41.072	93.921	74.329
Birleşik Krallık	40.368	45.148	67.066	74.059
BAE	27.170	30.728	50.817	68.101
İran	52.370	49.734	56.524	61.129
Toplam Konya	1.991.692	2.157.553	3.003.842	3.277.252

Türkiye'deki 7 ile duble karayolu ile bağlanan kavşak niteliğinde olan Konya, yüksek hızlı tren imkanı, uluslararası havaalanının oluşu, Batı Anadolu'yu Güneydoğu Anadolu'ya bağlayan demiryolunun bulunması, ülkemizin ilk lojistik merkez projesine sahip olması ve Konya-Mersin Limanı arasında ulaşım ve yük taşımada kolaylık sağlayacak hızlı demiryolu projesinin yakın zamanda hayata geçirilecek olması gibi artı özellikleriyle sektörde adından söz ettiriyor.

Konya ilinin yıllık ihracat rakamları özellikle Covid-19 salgını dönemi olan 2020-2021 yıllarında gözle görülür ölçüde artarak gelişmiştir. Dünyanın farklı kıtalarındaki ülkelere yapılan ihracat değerleri ekonominin gelişmesi ve uluslararası niteliğinin artması konusunu da ön plana çıkarmaktadır.

Konya'nın 2022 yılında en çok ihracat yaptığı ülkeler arasında Irak, Almanya, Rusya Federasyonu ve ABD vardır. 2021 yılında en çok ihracat yapılan ülke ABD iken 2022 yılında en çok ihracat Irak'a yapılmıştır.

Sektör yaklaşık yarım milyon kişiyeye istihdam sağlıyor

20

...

TÜRKİYE'DE OTOMOTİV YAN SANAYİ SEKTÖRÜ

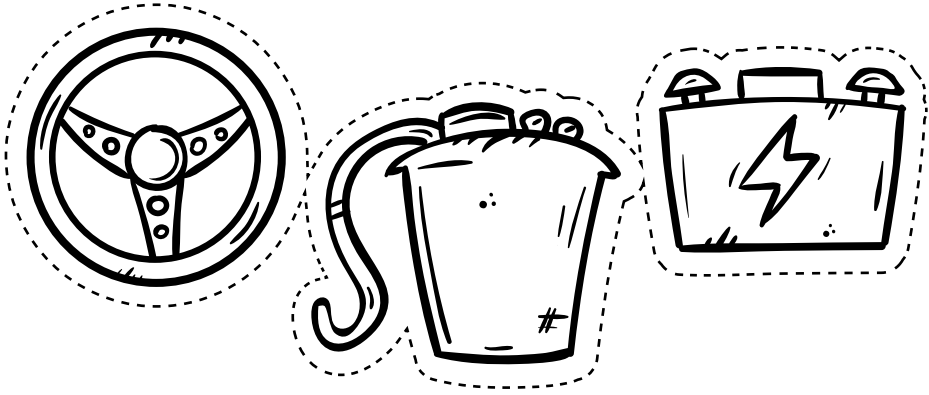
Otomotiv sektöründe 1960'lı yıllarda üretilen araçların hemen tüm parçaları ana sanayi üretici firmaları içinde üretilirken, kapasitelerin artması ve yan sanayideki yatırımların gelişmesiyle birlikte sektörde önemi ve ağırlığı bulunan yan sanayi oluşmuştur. Türkiye oto yan sanayi 1964 yılında çıkarılan Montaj Sanayi Talimatıyla tam anlamıyla korumaya alınmıştır.

Ana sanayide yerlilik oranının artırılması mecburiyeti ile yan sanayimizin giderek güçlenmesi ve gelişmesi sağlanmıştır. Temel olarak, ana üreticilerin teknik ve ekonomik desteği ile kurulan ve gelişen otomotiv yan sanayi bugün kendi alanında önemli bir potansiyele ulaşmıştır. Otomotiv yan sanayide AB firmalarının ağırlığı daha da fazla olup, lisans ve ortak yatırım kurmak suretiyle faaliyet gösteren yaklaşık 200 yabancı firma bulunmaktadır. Türkiye'de otomotiv yan sanayi, otomotiv sanayindeki gelişmelerin sonucunda hızla gelişmiştir.

1990 yılına kadar geçen süre içinde, Türkiye'de imal edilen her türlü motorlu araç, otomotiv yan sanayiinin gelişmesini de sağlamıştır. Kapasite artışı yanında rekabet için teknoloji yenileme ve Ar-Ge çalışmaları 1990'lı yıllardan itibaren büyük hız kazanmıştır. Bu yıllarda çağdaş üretim teknikleri, yoğun eğitim programları ile uygulamaya geçirilmiş ve özellikle kalite yönetim sistemleri kurularak, firmalar uluslararası kuruluşlar tarafından belgelendirilmiştir.

Türk otomotiv yan sanayi yüksek kapasitesi, geniş ürün yelpazesi ve yüksek standartlarıyla otomotiv sanayine ve yaklaşık 25 milyon adet olan Türkiye taşıt araçları parkına parça sağlamaktadır. Ayrıca ihracat potansiyeli yüksek bir sektördür.

Türk otomotiv ana sanayiinde faaliyette bulunan firmalar, oto yan sanayi firması ile doğrudan çalışmaktadır. Türkiye'de 5.000 civarında yan sanayi firması mevcuttur.

Otomotiv yan sanayii, mamul üretim kapasitesi, mamul çeşitliliği ve ulaştığı standartlar itibariyle, ülkemizde imal edilen taşıt araçları için gerekli olan yedek parçaların en az % 85'ini karşılayabilecek düzeye erişmiştir. Bu parçalar:

- Komple motor ve motor parçaları,
- Aktarma organları,
- Fren sistemleri ve parçaları,
- Hidrolik ve havalı aksamlar,
- Süspansiyon parçaları,
- Emniyet aksamları,
- Kauçuk ve lastik parçaları,
- Şasi aksam ve parçaları,
- Dövme ve döküm parçalar,
- Elektrik ekipmanları ve aydınlatma sistemleri,
- Aküler,
- Oto camları,
- Koltuklar.

Otomotiv sektörünün, ana sanayi ve yan sanayi ile birlikte GSYH içindeki payının % 4'e yaklaştığı tahmin ediliyor. İleri ve geri bağlantıları da eklendiğinde söz konusu payın % 6-8 civarında olduğu düşünülüyor. İhracatta % 16 pay ile ilk sırada yer alan sektör, hem üretim değeri, sağladığı katma değer ve istihdamdaki yeri, hem de teknoloji düzeyiyle en önemli imalat sanayi sektörleri arasında.

Ana sanayi üretiminin % 75'i, yan sanayi üretiminin ise % 65'i ihracata

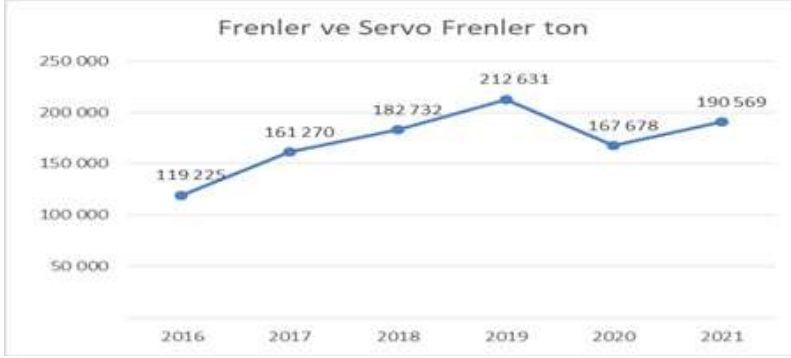
yönelik yapılırken, otomotiv sektörü ihracatının % 58'i ana sanayiden (taşıt araçları üreticilerinden), kalan kısmı ise yan sanayi ihracatından oluşuyor. 2021 otomotiv ana ve yan sanayinin toplam ihracatı 30 milyar ABD doları olup, bunun yaklaşık 12 milyar ABD doları ise otomobil yan sanayi ürünleri ihracatından oluşmuştur.

Türkiye, otomotiv sanayiinde; 3.854 girişim sayısı, tüm imalat sanayi içinde 77,9 milyar TL üretim değeri ve % 8,1'lik payla 4. sırada, ürettiği 13,7 milyar TL'lik katma değer ile imalat sanayiinde ise 5. sırada yer alıyor. Otomotiv ana sanayiinde 13, yan sanayide ise 4 bine yakın üretici bulunuyor. Ancak yan sanayi üretiminin ve ihracatının yarıdan fazlasını ilk 100 firmanın gerçekleştirdiği tahmin ediliyor.

Türkiye'de otomotiv yan sanayi konusunda son yıllarda yapılan üretime farklı alt üretim dallarında bakılacak olursa; otomotiv sektöründeki önemli parçalardan olan frenler ve servo frenlerde yıllık toplam üretim yaklaşık % 63 düzeyinde bir artış söz konusudur. Otomotiv sektöründe Covid-12 salgını önce ortaya çıkan hızlı talep bir yıllık kapanmalar nedeniyle düşmüş olsa da izleyen yıldan itibaren hızla artışa geçmiştir. Benzer şekilde ihracat konusunda da artışlar söz konusu olmuştur.

Şekil 1: Frenler ve Servo Frenler Üretimi (ton)

Kaynak: TÜİK, 2022

Otomotiv sektöründe yan sanayinin önemli ürünlerinden olan aktarma milleri - şaftlar, krank ve krank millerin de yer aldığı bu grup üretimi de son altı yıl içerisinde yaklaşık 2,5 kat artış söz konusu olmuş ve yıllık 33.362 tona yakın bir üretim gerçekleşmiştir.

Şekil 2: Aktarma Milleri Üretimi (ton)

Kaynak: TÜİK, 2022

Otomotiv yan sanayi üretiminin ana maddesi olan döküm konusun da tan sanayideki gelişmelere bağlı olarak üretimde artışlar gözlenmiştir. Düzenli olarak artan bir gelişim eğimi ile 2016 yılında 177.755 ton olan üretim 2021 yılı sonunda yaklaşık % 75 artış ile 243.052 tona ulaşmıştır.

Şekil 3: Dökme Hizmetleri (ton)

Kaynak: TÜİK, 2022

Avrupa Birliği kökenli firmaların ağırlıkta olduğu, lisans ve ortak yatırımlarla gelen yaklaşık 200 firmanın bulunduğu ve ana üreticilerin desteği ile kurulan yan sanayi, yıllar içinde yüksek bir potansiyele ulaştı. Söz konusu firmalar Türkiye’de üretilen otomotiv yedek parçalarının yaklaşık % 85’ini karşılayabilme kapasitesine sahip, üretimin kısıtlı olduğu ana parça ise motor.

Türkiye’de birçok şehirde, otomotiv yan sanayi sektörü gelişmiş olmakla birlikte birkaç şehirde yoğunlaşma görülüyor. En fazla gelişme ve sektörel yoğunlaşmanın görüldüğü şehir ise Konya.

Sektör, 180 bin kişi ile toplam imalat sanayi istihdamında yaklaşık % 5 paya sahip.

Satış ağı, dağıtım ve pazarlama ile birlikte sektörün yaklaşık 400 bin kişiye (toplam çalışabilir nüfusun yaklaşık % 1,6’sı) iş olanağı sağladığı tahmin ediliyor.

2006 yılından bu yana en çok ihracat gerçekleştiren sektör, aynı zamanda demir-çelik, hafif metaller, petrokimya, lastik ve plastik gibi sanayi dallarının genel alıcısı konumunda yer alıyor.

Otomotiv ana sanayi ve yan sanayinin gelişiminde Avrupa Birliği ile imzalanan Gümrük Birliği Anlaşmasının da özel bir rolü var. Anlaşmanın yürürlüğe girdiği 1996 yılından itibaren ikinci el araç ithalatına getirilen kısıtlama, ana sanayi ve yan sanayide ithalat vergilerinin kademeli olarak azaltılması gibi uygulamalar, sektörde yeni yatırımları teşvik etti. AB’nin ekonomik ve hafif ticari araç segmentlerindeki üretiminin bir bölümü ise Türkiye’ye kaydırıldı.

OEM (Orijinal Ürün Üreticisi) firmaları ve Tier 1 olarak adlandırılan tedarikçilerde yoğunlaşmanın nispeten yüksek olduğu otomotiv yan sanayi sektöründe, Türkiye’nin AB pazarına bağımlılığı yüksek, aynı zamanda AB üyesi olan Polonya, Çekya, Macaristan gibi ülkelerle de zorlu bir rekabet söz konusu.

*Sektör,
Konya'nın
önemli bir
gücü...*

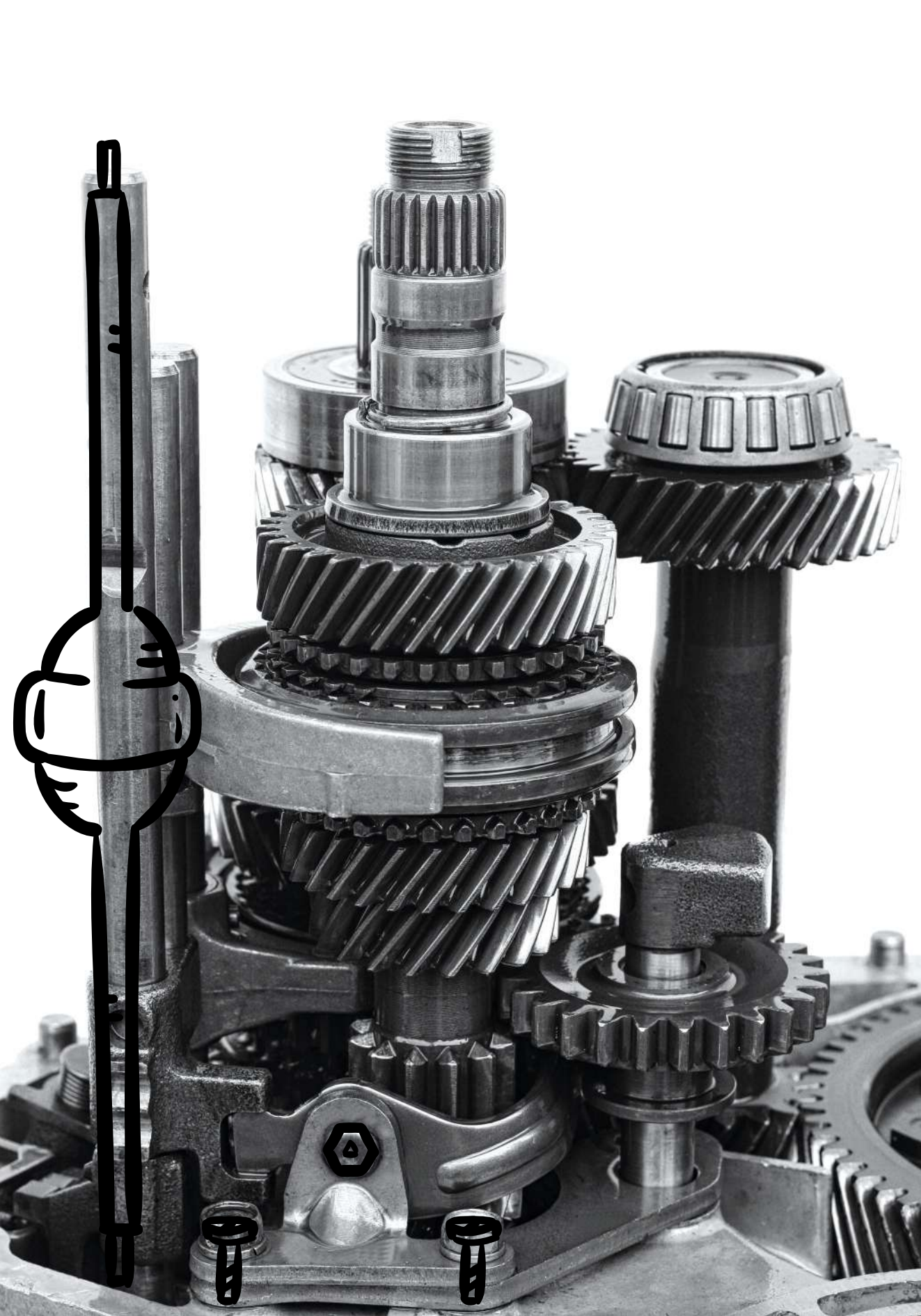
KONYA OTOMOTİV YAN SANAYİ SEKTÖRÜ

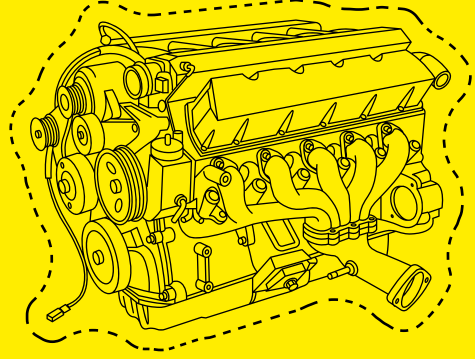
Konya otomotiv yan sanayi tarafından imal edilen ve çeşitlilik gösteren ürünlerse şu şekilde;

Tablo 2: Konya Otomotiv Yan Sanayi Ürünleri

Motor gömlekleri	Aks
Piston	Dingil
Conta	Balata
Motor supap	Bijon
Supap gaydı ve supap bagası	Manifold
Dişli	Transmisyon milleri ve kranklar
Rot ve rotiller	Jant
Porya	Ayna mahruti
Hidrolik pompa	Fren sistemleri ve parçaları, frenler ve servo frenler
Süspansiyon parçaları	Emniyet aksamları
Hidrolik ve pnömatik sistemler	Oto cam, koltuk
Döküm ve dövme parçalar	Radyatör
Segman	Elektrik ekipmanları ve aydınlatma sistemleri
Filtreler	Otomotiv saç parçaları
Endüstriyel yağlar	Plastik kaporta parçaları
Kauçuk ve lastik parçalar	Komple motor ve parçaları
Treyler ve yarı treyler	
Aktarma organları	
Tampon aksam ve parçaları	

Ana metal sanayiinde önde gelen yedi ilden bir tanesi olan Konya'da "Otomotiv Parça ve Aksamları" kümelenmesi bulunurken, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 2006 yılında hazırlanan "İllerde Öne Çıkan Sanayi Sektörleri" çalışmasında, Konya'nın "başka yerde sınıflandırılmamış makine teçhizatı, motorlu kara taşıtı, römork ve yarı römork imalatı, ana metal sanayi, gıda ürünleri ve içecek imalatı" sanayi sektörlerinde öne çıktığı görülüyor.

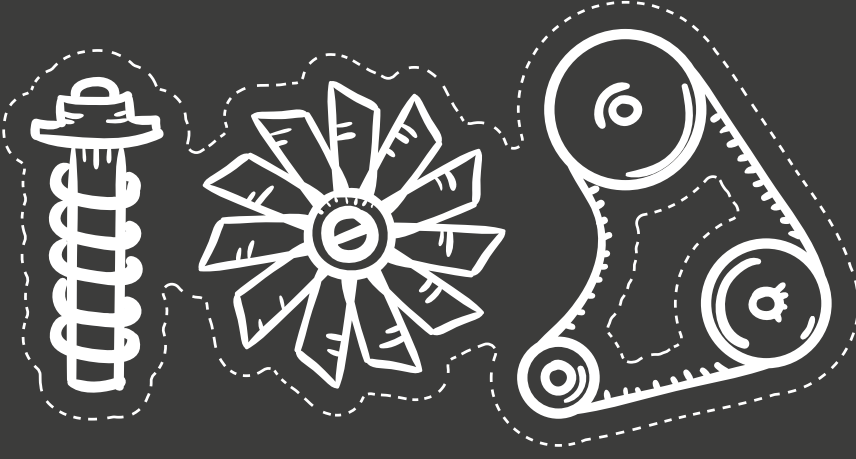
Konya, "motorlu kara taşıtı, römork ve yarı römork imalatı" sanayi sektöründe ise Türkiye'de öne

çıkan beş ilden biri. Otomotiv yan sanayiinde gelişmekte olan, ana sanayiinde de yerli araç üretimi konusunda iddialı olan iller arasında yer alan Konya'nın, makine sektöründe önemli üreticiler arasında yer alması ve traktör üretimindeki birikimi, otomotiv yan sanayiinin gelişimi açısından avantaj. Ayrıca yerli araç üretimine uygun arazi sağlama, proje halindeki Konya - Mersin demiryolu hattı ve lojistik olanakların gelişmesi gibi faktörlerle sektörde potansiyeli yüksek bir şehir. İldeki sanayiciler ve sektörel kuruluş temsilcileri de bu doğrultuda hazırlıklı.

Tablo 3: Konya’da Otomotiv Yan Sanayi Sektöründe Üretim Grupları

Ürün Adı	GTİP No.	Ürün Tanımı
Motor Parçaları	8409	<ul style="list-style-type: none">- Hava taşıtları için kıvılcımla ateşlemeli, içten yanmalı ileri - geri veya dönel hareketli pistonlu motorların parçaları, sivil uçaklarda kullanım için olanlar.- Sadece veya esas itibarıyla kıvılcım ateşlemeli, içten yanmalı pistonlu motorlar kullanılmaya uygun parçalar (hava taşıtı motorlarının parçaları hariç).- Sıkıştırma ile ateşlemeli, içten yanmalı pistonlu motorlar (dizel ve yarı dizel) için silindir blokları ve karterleri, pistonlar, piston kolları ve segmanları, enjektör, enjektör kütüğü ve enjektör memesi, silindir kafaları ve silindir gömlekleri ile diğer aksam ve parçaları
Fren ve Debriyaj Aksamları	870830	Frenler, servo frenler ve bunların parçaları (monte edilmemiş balata veya fren pedleri hariç).
Şanzıman ve diferansiyel aksamları	870850	Hareket ettirici akslar, hareketsiz akslar ve bunların parçaları.
Kaporta	870810	Tamponlar ve parçaları (plastik tamponlar dahil).
Hidrolik Sistemler	870894	Direksiyon simidi, direksiyon mili, direksiyon kutuları ve parçaları
Şase Ekipmanları	8706	Motorlu şasiler, traktörler, otomobiller ve temel olarak insan ve yük taşımacılığı için tasarlanmış diğer motorlu kara taşıtları ile yarış arabaları da dahil özel amaçlı taşıtlar için olanlar

Miller	8483	<ul style="list-style-type: none">- Kranklar ve krank milleri (şaftları)- Kardan milleri (şaftları)- Diğer miller (şaftlar)- Yatak kovanları, bilyeli veya makaralı rulmanlı olanlar- Yatak kovanları (bilyeli veya makaralı rulmanlı olanlar hariç); kaymalı mil (şaft) yatakları- Dişliler ve dişli takımları (sabit ekipmanlar için), düz dişli ve helisel olanlar, konik dişli, konik/düz dişli olanlar- Diğer dişliler ve dişli takımları- Bilyalı veya makaralı vidalar- Dişli kutuları ve diğer hız değiştiriciler, makineler ve kara/deniz taşıtları için olanlar (dişli ve dişli takımları ile motorlu kara taşıtlarının vites kutuları hariç)- Diğer aktarma elemanları (dişli ve dişli takımları, bilyeli veya makaralı vidalar, vites kutuları ve diğer hız değiştiriciler hariç)- Volanlar ve kasnaklar (kasnak blokları dahil)- Debriyajlar ve mil (şaft) kaplinler, üniversal mafsallar dahil- Yatak kovanlarının parçaları- Aktarma millerinin, kam millerinin, krank millerinin, krankların, kaymalı mil (şaft) yataklarının, dişli takımlarının, dişlilerin, bilyeli/makaralı vidaların, dişli kutularının, tork değiştiricilerinin, volanların, kavramaların, mil (şaft) kaplinlerinin ve üniversal mafsalların parçaları
--------	------	---

TÜİK istatistiklerine göre Konya, Türkiye'deki toplam otomotiv sanayi işletme adedinden % 13, otomotiv sanayi istihdamından % 5 oranında pay alıyor. Aşağıda ki tabloda yer alan bölgeler Türkiye otomotiv sanayi işletme adedinin % 66'sını ve istihdamının % 86'sını temsil ediyor.

ALT SEKTÖR BAZINDA ÜRETİM GRUPLARI

Konya' da alt sektör bazında otomotiv yan sanayinde yer alan ürün gruplandırılmaları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 4: Otomotiv Yan Sanayi Seçilmiş Ürünlerde Türkiye ve Konya Karşılaştırılması

Kaynak: TOBB, 2022

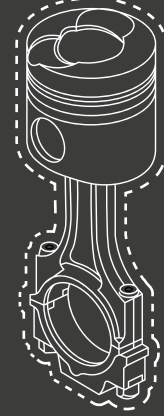
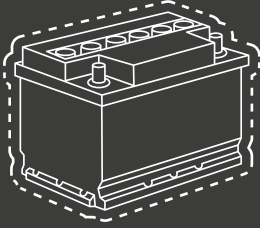
No	Üretim	İli/ Türkiye	Üretici Sayısı	Personel Sayısı	Üretim Kapasitesi
TAŞITLAR İÇİN DÖKME ÜRÜNLER					
1	25.50.12.80.00 Kalıpta dövülmüş çelik parçalar (lokomotifler veya vagonlar, hava taşıtları, uzay araçları, elektrikli makine ve cihazlar, optik, fotografik, sinematografik, ölçme ve kontrol etme cihazları ile hassas cihazlar için)	Konya	1	60	*
		Türkiye	2	144	*
		%	50	42	*
2	25.50.11.53 Miller, kranklar, yatak kovanları, dişliler ve çarklar için pistonlu motorlara ait kalıptan soğuk çekilmiş çelikten aksam ve parçalar (ton)	Konya	5	365	413
		Türkiye	12	628	3.901
		%	42	58	11
3	24.51.12.20 Miller, kranklar, yatak kovanları, dişliler ve çarklar için sünek dökme demirler	Konya	2	383	*
		Türkiye	6	468	
		%	33	82	
4	24.51.13.10 Kara taşıtları için gri dökme demirler	Konya	57	1.630	50.309
		Türkiye	123	7.689	278.672
		%	46	21	18

No	Üretim	İli/ Türkiye	Üretici Sayısı	Personel Sayısı	Üretim Kapasitesi
TAŞITLAR İÇİN DÖKME ÜRÜNLERİ					
5	24.51.13.20 Miller, kranklar, yatak kovanları, dişliler ve çarklar için gri dökme demirler	Konya	12	384	11.604
		Türkiye	18	1.058	28.148
		%	67	36	41
6	25.50.12.30 Miller, kranklar, yatak kovanları, dişliler ve çarklar için kalıpa dövülmüş ve hassas dövülmüş çelik parçalar	Konya	2	6	*
		Türkiye	9	2.260	5.323
		%	22	0.3	
7	24.53.10.10 Kara taşıtları için hafif metal dökümler	Konya	14	921	4.078
		Türkiye	97	9.517	91.287
		%	14	10	5
8	24.53.10.20 Miller, kranklar, yatak kovanları, dişliler ve çarklar için hafif metal dökümler	Konya	2	117	*
		Türkiye	9	469	1.355
		%	22	25	
DiĞER YAN SANAYİ ÜRÜNLERİ					
9	28.15.22.30 Krank Mili, 28.15.22.50 Kardan Mil, 28.15.22.70 Diğeri Miller, 28.15.39.50 miller için aksam ve parça	Konya	35	2.060	22.745
		Türkiye	181	9.795	180.196
		%	19	21	13
10	28.29.13.50.00 Hava filtreleri, içten yanmalı motorlar için	Konya	4	1.787	134
		Türkiye	76	6.822	61.361
		%	5	3	0.2
11	28.11.42 Motor Parçaları	Konya	34	1.878	14.984
		Türkiye	94	19.717	142.936
		%	36	10	10

No	Üretim	İli/ Türkiye	Üretici Sayısı	Personel Sayısı	Üretim Kapasitesi
DİĞER YAN SANAYİ ÜRÜNLERİ					
12	29.32.30.10.00 Tamponlar ve parçaları (plastik tamponlar dahil)	Konya	5	276	423
		Türkiye	33	3.483	55.967
		%	15	8	0,01
13	29.32.30.20 Frenler, servo frenler bunların aksam ve parçaları (monte edilmemiş balata veya fren padleri hariç)	Konya	64	2.813	70.267
		Türkiye	137	10.167	191.276
		%	47	28	37
14	28.12.16.80 Hidrolik Sistemler (aktüatörler hariç) adet	Konya	27	1.461	625
		Türkiye	115	6.482	870
		%	23	23	72
15	29.32.30.33 Vites kutuları bunların aksam ve parçaları	Konya	9	474	318
		Türkiye	48	14.573	11.757
		%	19	3	3
16	29.32.30.61.00 Radyatörler ve radyatör parçaları (traktörler, otomobiller, yük taşıtları, vinçli kamyonlar, itfaiye araçları, beton karıştırıcıları, çöp arabaları, kamyonlar, özel amaçlı taşıtlar vd.)	Konya	6	220	91
		Türkiye	44	3.287	9.061
		%	14	7	1
17	23.99.11.00.00 Asbest (amyant) lifleri, işlenmiş; asbest ve magnezyum karbonat esaslı karışımlar; bu karışımlardan veya asbestten yapılan ürünler; fren, debriyaj ve benzerleri için sürtünme malzemesi (fren balatası vb.), monte edilmemiş	Konya	2	63	*
		Türkiye	23	934	29.657
		%	9	7	*

35

Konya'da Otomotiv Yan Sanayi için Döküm Ürünler

Konya'da özellikle miller, kranklar yatak kovanları, dişliler ve çarklar için gri dökme demirler ülke içinde önemli bir konuma ulaşmıştır. Bu ürün grubunda Konya'nın payı işletme sayısı açısından %67,istihdam açısından %36,üretim kapasitesi açısından ise %41 'dir. Kalıpta dövülmüş çelik parçalar, miller, kranklar yatak kovanları,

dişliler ve çarklar için soğuk çekilmiş çelikten aksam ve parçalar işletme sayısı bakımından %42,istihdam açısından %58, sünek dökme demirler işletme sayısı bakımından %33,istihdam açısından %82 paya, hafif metal dökümler ise işletme sayısı bakımından %22, istihdam açısından %25 paya sahiptir.

Konya'da Motor Parçaları

Konya'da otomotiv dışı sektörler, özellikle makine sektörüne yönelik de üretim yapıldığı için motor parçalarında otomotiv yan sanayiindeki genel durumdan daha iyi bir görünüm mevcut.

Türkiye ortalamasına göre daha küçük ölçekli firmalardan oluşmakla birlikte kayıtlı üreticilerin % 32 si Konya'da bulunuyor. Konya'nın motor parçaları istihdamındaki payı % 8, üretim kapasitesindeki payı ise % 15 e yakındır.

Konya
hidrolik
sistemlerde
üretim
kapasitesi
açısından
Türkiye'de
birinci

...

Konya'da Frenler, Servo Frenler ve Debriyaj Aksamları

Türkiye ortalamasına göre daha küçük ölçekli firmalardan oluşmakla birlikte kayıtlı üreticilerin %46'sı Konya'da bulunuyor.

Konya'nın fren ve debriyaj aksamları istihdamındaki payı %32, üretim kapasitesindeki payı ise %38'e yakın.

Konya'nın bu alt sektörde üretici sayısı ve istihdamdaki payından hareketle, Türkiye'nin toplam fren ve debriyaj aksamları ihracatından %20-25 pay alıyor olabileceği ve ihracatın 50 milyon ABD doları civarında gerçekleştiği tahmin ediliyor.

Konya'da Vites Kutuları Üretimi

Türkiye ortalamasına göre daha küçük ölçekli firmalardan oluşmakla birlikte kayıtlı üreticilerin %19'u Konya'da bulunuyor. Konya'nın vites kutusu aksamları istihdamındaki payı %3, üretim kapasitesindeki payı da %3'dür.

Konya Fren ve servo frenler üretiminde işletme sayısı ve istihdam açılarından Türkiye'de birinci

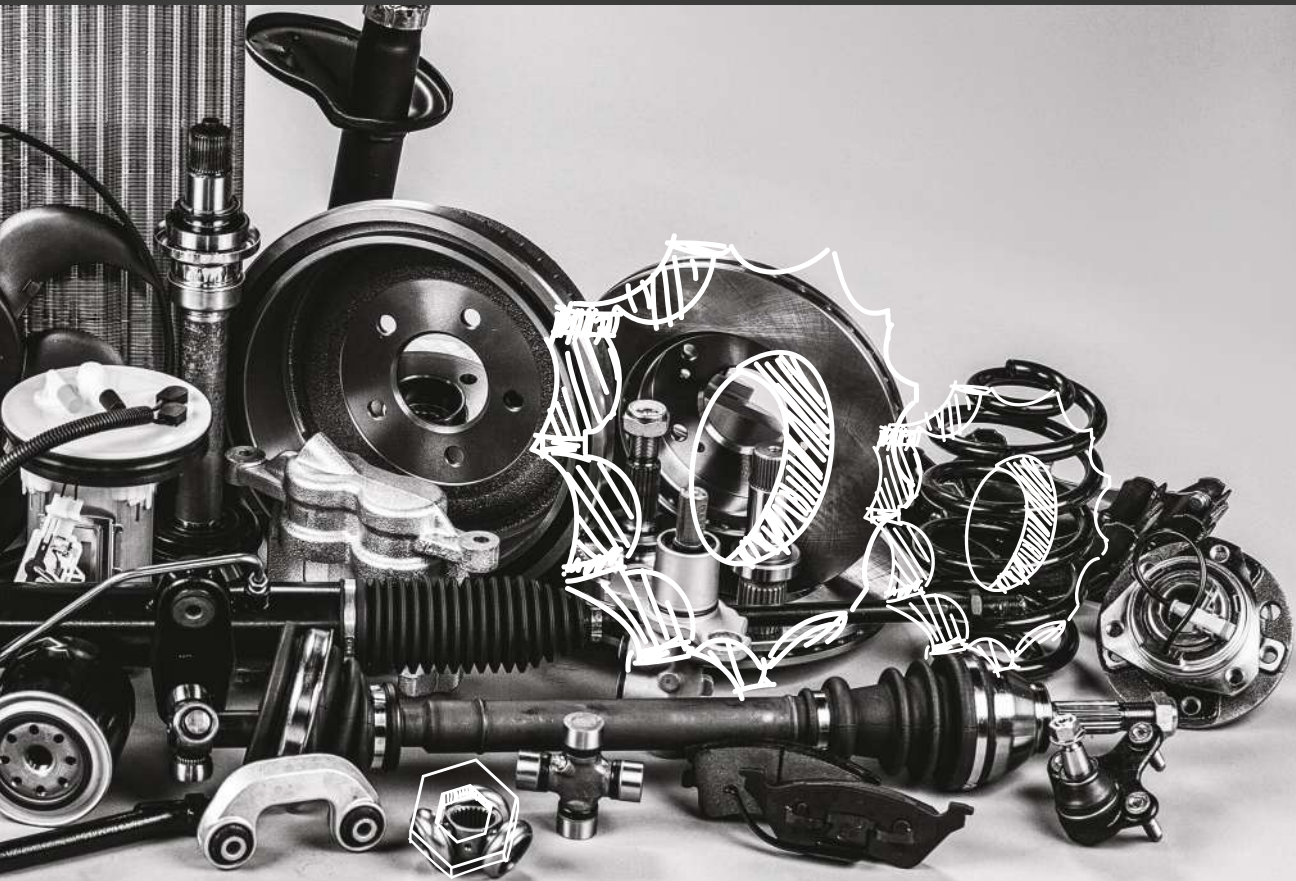

Konya'da Hidrolik Sistemler

Türkiye ortalamasına göre daha küçük ölçekli firmalardan oluşmakla birlikte kayıtlı üreticilerin % 23'ü Konya'da bulunuyor. Konya'nın hidrolik sistemler istihdamındaki payı %23, üretim kapasitesindeki payı ise %69. Kapasite açısından ise Konya bu ürün grubunda Türkiye'de birinci.

Konya'da Kaporta

Türkiye'de kayıtlı kaporta üreticilerinin %4'ü Konya'da bulunuyor. Konya'nın kaporta istihdamındaki payı ise %2.

SEKTÖRÜN DİŐ TİCARET YAPISI

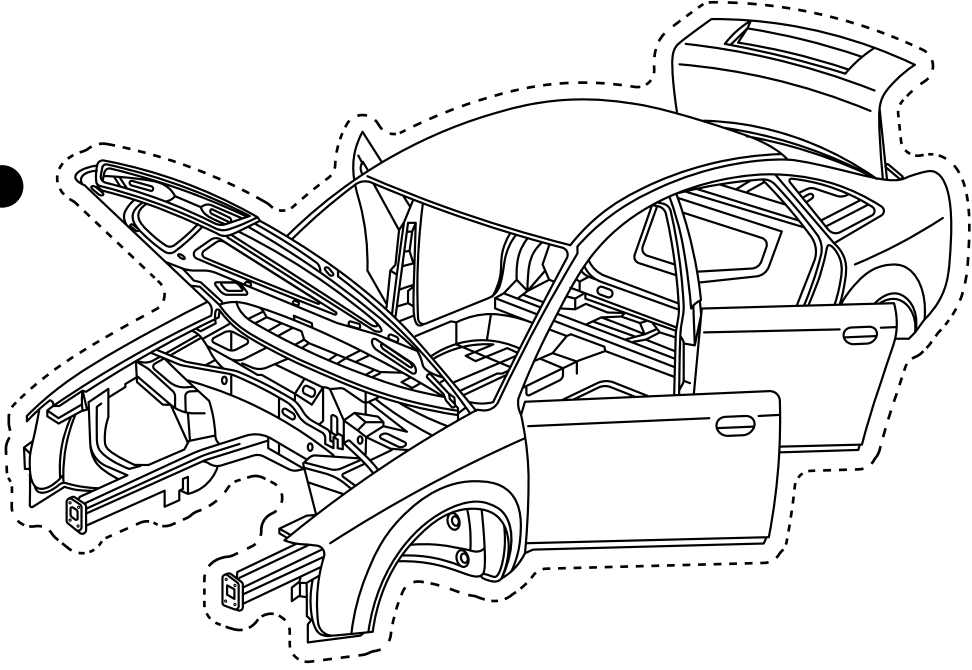
Konya'dan çeşitli otomotiv yan sanayi ürünlerinin ihracatına ait bilgiler aşağıdaki tablolarda verilmiştir:

"Nakil Vasıtaları" bölümünde yer alan Fasıl 87- Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı kapsamında yer alan ürünlerde Konya'nın yıllara göre diŐ ticaret verileri tablo 5 ve tablo 9 arasında yer alan tablolardaki gibidir.

Tablo 5: Özel Ticaret Sistemine Göre Konya'nın Fasıl Düzeyinde Dış Ticaret Verileri

Kaynak: TUIK, 2022

Fasıl 87 - Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	Konya'nın ihracatı (\$)	Konya'nın İthalatı (\$)
2019	326.240.969	19.609.738
2020	353.183.489	22.406.608
2021	503.086.540	31.321.197
2022	610.353.266	37.298.614

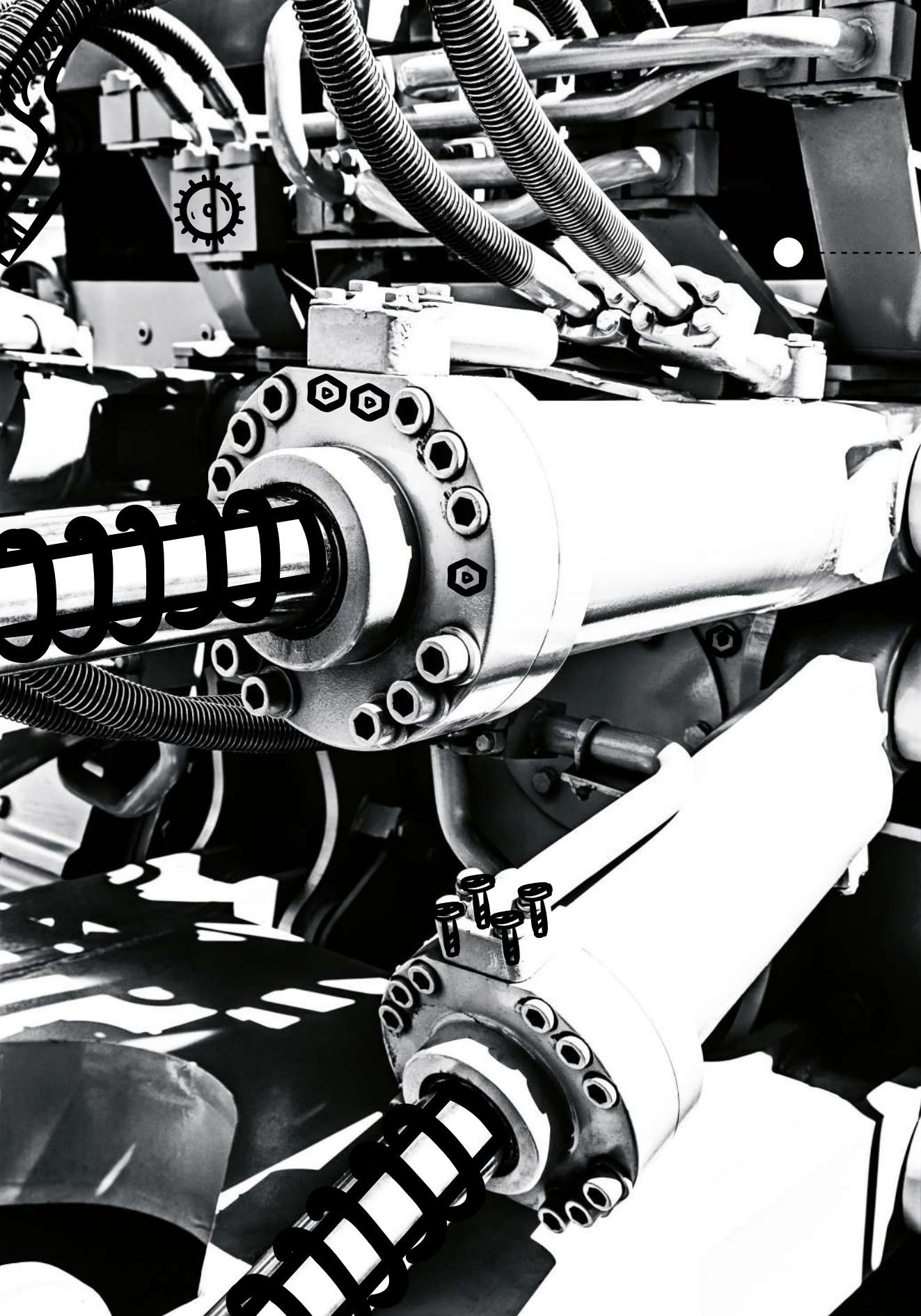

Son dört yıl içerisinde Konya'dan Fası 87 ürünlerinin ihracatının gelişimi yukarıdaki tabloda verilmektedir. Yıllar itibariyle ihracatı artmakta olun ayakkabı sektörünün toplam ihracattaki payı artarak devam etmiştir.

Tablo 6: Konya'dan Fası 87 Ürünleri İhracatının Gelişimi (bin ABD doları)

Kaynak: TUİK, 2022

	2019	2020	2021	2022
Konya (fası 87)	326.240	353.183	503.086	610.353
Konya (toplam)	1.991.692	2.167.552	3.003.842	3.277.252
Payı (%)	%16	%16	%17	%19

43

Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması olan ISIC Rev 4 koduna göre, motorlu kara taşıtları 2910 dört haneli "Motorlu kara taşıtlarının imalatı" ve 2920 "Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı" başlığı altında yer almaktadır.

Tablo 7: Konya Motorlu Kara Taşıtları İmalatı Dış Ticareti

Kaynak: TÜİK, 2022

2910 Motorlu kara taşıtlarının imalatı	Konya'nın İhracatı (\$)	Konya'nın İthalatı (\$)
2019	18.656.871	3.450.728
2020	9.949.843	3.369.959
2021	11.446.130	4.428.265
2022	14.177.154	8.056.354

Konya'dan motorlu kara taşıtları imalatı ihracatı 2019-2022 döneminde 18,5 milyon ABD dolar seviyelerinden 14 milyon ABD dolar seviyelerine gerilemiştir. Tüm yıllarda ihracat fazlası verilmiş olması dikkat çekicidir.

Tablo 8: Konya Motorlu Kara Taşıtları Karoser Dış Ticareti

Kaynak: TÜİK, 2022

2920 Motorlu kara taşıtları karoseri (kaporta) imalatı; treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	Konya'nın İhracatı (\$)	Konya'nın İthalatı (\$)
2019	63.349.359	95.079
2020	71.966.314	207.790
2021	96.421.652	205.748
2022	124.073.652	86.676

Konya'dan karoser ihracatının 2019-2022 döneminde bir yükselişle %60 artış trendi izlediği görülüyor. Bu dönemde 63 milyon ABD doları aşan ihracat, 2022 döneminde 124 milyon ABD doları aşıyor. Konya'nın karoser ithalatı ise ihmal edilebilecek düzeyde ve bu dönemde tüm yıllarda dış ticaret fazlası veriliyor.

Tablo 9: Konya Motorlu Kara Taşıtları için Parça ve Aksesuar Dış Ticareti

Kaynak: TUIK, 2022

2930 Motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar imalatı	Konya'nın İhracatı (\$)	Konya'nın İthalatı (\$)
2019	264.765.944	24.221.385
2020	295.176.799	26.388.105
2021	432.922.392	32.934.837
2022	507.554.918	41.240.883

Yukardaki verilerden görülebileceği gibi Konya'nın en yüksek ihracat kaydedilen ürün grubu motorlu kara taşıtları için parça ve aksesuar grubudur. 2019-2022 döneminde ihracat bir yükseliş trendi izliyor ve 265 milyon ABD dolar seviyelerinden

2022 yılında %91 artışla 507 milyon ABD dolar seviyelerine ulaşıyor. Konya'nın ithalatı ise yükselme trendine karşın ihracatın bir hayli altında ve her yıl dış ticaret fazlası veriliyor.

OTOMOTİV YAN SANAYİ SEKTÖRÜNDE YATIRIM TEŞVİK UYGULAMALARI

Ülkemizde uygulanan yatırım teşvik sistemleri şöyle;

• **Genel Teşvik Uygulamaları:** Teşvik edilmeyecek veya teşviki için aranan şartları sağlayamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, asgari sabit yatırım tutarı ve kapasiteler üzerindeki yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın Genel Teşvik Uygulamaları kapsamında destekleniyor. Genel Teşvik Uygulamalarında Konya için gerekli asgari yatırım tutarı 3.000.000 TL'dir.

• **Bölgesel Teşvik Uygulamaları:** Bölgesel Teşvik Uygulamalarında her ilde desteklenecek sektörler, illerin potansiyelleri ve ekonomik ölçek büyüklükleri dikkate alınarak tespit ediliyor, bölgelerin gelişmişlik seviyelerine göre yardım yoğunlukları farklılaşıyor. 2. Yatırım bölgesinde yer alan Konya için Bölgesel Teşvik Uygulamalarında asgari yatırım tutarı 1.000.000 TL'dir.

• **Öncelikli Yatırımların Teşviki:** Ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda, tespit edilen alanlarda yapılacak olan yatırımlar, öncelikli yatırımlar olarak belirlenirken, bu yatırımlara 1. 2. 3. ve 4. Bölgelerde gerçekleştirilmiş olsalar dahi 5. Bölgede uygulanan destekler sağlanıyor.

• **Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki:** Raporda ele alınan tarım makineleri, büyük ölçekli yatırımların teşviki için

belirlenen sektörler arasında yer alıyor. Asgari sabit yatırım tutarı ise 50 milyon TL.

• **Stratejik Yatırımların Teşviki:** İthalat bağımlılığı yüksek olan ara malı veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar stratejik yatırımların teşviki uygulamaları kapsamında destekleniyor.

Bu kapsamda desteklenecek olan yatırımların sağlanması gereken kriterlerse şu şekilde;

• Asgari sabit yatırım tutarının 50 milyon TL olması,

• Yatırım konusu ürünle ilgili yurt içi toplam üretim kapasitesinin ithalattan az olması,

• Yatırımla sağlanan katma değer in asgari % 40 olması (rafineri ve petrokimya yatırımlarında bu şart aranmıyor)

• Üretilen ürünle ilgili toplam ithalat değerinin son 1 yıl itibarıyla en az 50 milyon ABD doları olması.

• Bu uygulamalar çerçevesinde yatırımlara sağlanan destek unsurları;

Ülkemizde uygulanan Bölgesel Teşvik Sistemi aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 10: Türkiye’de Uygulanan Bölgesel Teşvik Sistemi**Kaynak: MEVKA Yatırım Teşvik Sistemi Rehberi, TC Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022**

Destek Unsurları			BÖLGELER					
			1	2	3	4	5	6
KDV İstisnası			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Yatırım Yeri Tahsisi			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Faiz veya Kar Payı Desteği			Yok	Yok	TL:3 puan Döviz:1 puan	TL:4 puan Döviz:1 puan	TL:5 puan Döviz:2 puan	TL:7 puan Döviz:2 puan
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	10 yıl
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği			Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	10 yıl
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB İçi	20	25	30	40	50	55
	İndirim Oranı (%)	OSB Dışı	50	55	60	70	80	90
		OSB İçi	55	60	70	89	90	95
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Destek Süresi (yıl)	OSB Dışı	2	3	5	6	7	10
		OSB İçi	3	5	6	7	10	12
	Yatırıma Katkı Oranı (%)*	OSB Dışı	10	15	20	25	35	Sınır yok
		OSB İçi	15	20	25	35	Sınır yok	Sınır yok

Not: İmalat sanayiine yönelik (US-97 Kodu: 15-37)düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamında, 1/1/2017 ile 31/12/2022 tarihleri arasında gerçekleştirilecek yatırım harcamaları için; Bölgesel ve stratejik teşvik uygulamaları kapsamında vergi indirimi desteğinde uygulanacak yatırıma katkı oranları her bir bölgede geçerli olan yatırıma katkı oranına 15 puan ilave edilmek suretiyle, kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirimi tüm bölgelerde %100 olmak üzere teşvik belgesi üzerinde herhangi bir işlem yapılmaksızın uygulanır.

İmalat sanayii ile turizme yönelik yatırım teşvik belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki inşaat işlerine ilişkin mal teslimleri ve hizmet ifaları 31/12/2025 tarihine kadar katma değer vergisinden müstesnadır.

*Teşvik belgesi düzenlenmesine ilişkin müracaat aşamasında talep edilmesi halinde vergi indiriminden yararlanılmamak kaydıyla sigorta primi işveren hissesi desteği oranları vergi indirimine ilişkin yatırıma katkı oranlarının yarısı kadar artırılarak uygulanır. Buna ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır:

Konya'da yapılacak yatırımlar için;

1- OSB'de olması durumunda veya aynı sektörde faaliyet gösteren en az beş gerçek veya tüzel kişinin ortağı olduğu yatırımcı tarafından gerçekleştirilen ve ortak faaliyet gösterilen alanda entegrasyonu sağlayacak bir yatırım olması durumunda vergi indirim ve sigorta primi işveren hissesi desteği açısından bir alt bölge olan **3. Bölge** desteklerinden faydalanır.

2- İlçe bazlı teşvik sitemi ile bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında, Konya'nın Ahırılı, Altınekin, Bozkır, Çeltik, Derbent, Derebucak, Doğanhisar, Emirgazi, Güneysınır, Hadim, Halkapınar, Hüyük, Kadınhanı, Kulu, Sarayönü, Taşkent, Tuzlukçu, Yalılıyük ve Yunak ilçelerinde gerçekleştirilecek yatırımlar, **3. bölge** desteklerinden yararlanır. Söz konusu ilçelerin organize sanayi bölgelerinde veya endüstri bölgelerinde gerçekleştirilecek yatırımlar ise **4. bölge** desteklerinden yararlanır.

3- Öncelikli yatırım konularından olması durumunda **5. bölge** desteklerinden faydalanır.

Konya için uygulanan yatırım destek uygulamalarının içerikleriyle şöyle:

KDV İstisnası: Teşvik belgesi kapsamında yurt içinden ve yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için katma değer vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.

Gümrük Vergisi Muafiyeti: Teşvik belgesi kapsamında yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için gümrük vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.

Vergi İndirimi: Gelir veya kurumlar vergisinin, yatırım için öngörülen katkı tutarına ulaşıncaya kadar indirimli olarak uygulanmasıdır.

Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği: Teşvik belgesi kapsamında yatırımla sağlanan ilave istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmının Bakanlıkça karşılanmasıdır.

Yatırım Yeri Tahsis: Teşvik belgesi düzenlenmiş yatırımlar için Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yatırım yeri tahsis edilmesidir.

KDV İadesi: Sabit yatırım tutarı 500 milyon Türk Lirasının üzerindeki stratejik yatırımlar kapsamında gerçekleştirilen bina-inşaat harcamaları için tahsil edilen KDV'nin iade edilmesidir.

Tablo 11: Konya Yatırım Destek Sistemi

Kaynak: MEVKA, Yatırım Teşvik Sistemi Rehberi, TC Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022

DESTEK UNSURU	BÖLGESEL		ÖNCELİKLİ	
	OSB DIŞI	OSB İÇİ		
KDV İstisnası	Var	Var	Var	
Gümrük Vergisi Muafiyeti	Var	Var	Var	
Faiz ve Kar Payı Desteği	Yok	Yok	TL: 5 Puan Döviz: 2 Puan	
Yatırım Yeri Tahsisi	Var	Var	Var	
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	20	25	40
	İndirim Oranı (%)	55	60	80
SİGORTA PRİMİ İŞVEREN HİSSESİ DESTEĞİ	Destek Süresi (Yıl)	3	5	7
	Yatırıma Katkı Oranı (%)	15	20	35

Not: İmalat sanayiine yönelik (US-97 Kodu: 15-37)düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamında, 1/1/2017 ile 31/12/2022 tarihleri arasında gerçekleştirilecek yatırım harcamaları için; Bölgesel ve stratejik teşvik uygulamaları kapsamında vergi indirimi desteğinde uygulanacak yatırıma katkı oranları her bir bölgede geçerli olan yatırıma katkı oranına 15 puan ilave edilmek suretiyle, kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirimi tüm bölgelerde %100 olmak üzere teşvik belgesi üzerinde herhangi bir işlem yapılmaksızın uygulanır.

İmalat sanayii ile turizme yönelik yatırım teşvik belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki inşaat işlerine ilişkin mal teslimleri ve hizmet ifaları 31/12/2025 tarihine kadar katma değer vergisinden müstesnadır.

Tablo 12: Konya'da Bölgesel Teşviklerden Yararlanacak Sektörler Ve Asgari Sabit Yatırım Tutarları*

Kaynak: MEVKA, Yatırım Teşvik Sistemi Rehberi, TC Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022

Sektör Kodu	US-97 Kodu	Teşviklerden Yararlanacak Sektörler	2. Bölge Asgari Sabit Yatırım Tutarı
1	0121	Entegre damızlık hayvancılık yatırımları dahil olmak üzere entegre hayvancılık yatırımları (dipnotlarda belirtilen asgari kapasite şartlarına uymayan yatırımlar hariç)	3 Milyon TL
2	0500.0.04	Su ürünleri yetiştiriciliği (balık yavrusu ve yumurtası üretimi dahil)	3 Milyon TL
3	15	Gıda ürünleri ve içecek imalatı (dip not 5'te belirtilen yatırım konuları hariç)	3 Milyon TL
4	17	Tekstil ürünleri imalatı (dip not 8'de belirtilen şartları sağlamayan iplik ve dokuma yatırımları hariç)	Tekstilin aprelenmesi konusunda komple yeni yatırım için 10 Milyon TL **
			Modernizasyon cinsindeki kısa elyaf iplikçiliği ve diğer elyaf iplikçiliği yatırım konularında 3 Milyon TL
5	18	Giyim eşyası imalatı	3 Milyon TL
8	1912 veya 1920	Bavul, el çantası, saraciye, ayakkabı vb. imalatı	3 Milyon TL
9	20	Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç), hasır ve buna benzer örülerek yapılan maddelerin imalatı	3 Milyon TL
10	21	Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	10 Milyon TL
11	24	Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı ***	3 Milyon TL
24	2695.1	İnşaat amaçlı beton ürünleri imalatı	3 Milyon TL
27	2720, 273, 2710.8.02	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi, metal döküm sanayi	3 Milyon TL
28	28	Metal Eşya	3 Milyon TL
30	29	Makine ve teçhizat imalatı ***	3 Milyon TL
32	30	Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı	3 Milyon TL
33	31	Elektrikli makine ve cihazları imalatı ***	3 Milyon TL
34	32	Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı	3 Milyon TL
35	33	Tıbbi aletler hassas ve optik aletler imalatı****	3 Milyon TL

36	34	Motorlu kara taşıtı ve yan sanayi*****	3 Milyon TL
38	3591 ve 3592	Motosiklet ve bisiklet üretimi ***	3 Milyon TL
39	361, 3692, 3693, 3694, 3699.3.0205, 3699.3.18	Mobilya imalatı (sadece metal ve plastikten imal edilenler hariç), müzik aletleri imalatı, spor malzemeleri imalatı, oyun ve oyuncak imalatı, kalem imalatı ile çocuk arabaları ve pusetler ile bunların aksam ve parçaları imalatı	3 Milyon TL
41	5510.1.01,	Oteller	3 Yıldız Üzeri
	5510.2.01,		
	5510.3.02,		
	5510.5.02,		
	4.05.5510		
42	1.03.5510	Öğrenci Yurdu	100 öğrenci
43	6302.0.01	Soğuk hava deposu hizmetleri	1.000 m2
44	6302.0.03	Lisanslı depoculuk ****	3 Milyon TL
45	80 (809 hariç)	Eğitim hizmetleri (okul öncesi eğitim hizmetleri dahil, yetişkinlerin eğitilmesi ve diğer eğitim faaliyetleri hariç) ****	3 Milyon TL
46	8511.0.01-05,	Hastane Yatırımı	Hastane: 3 Milyon TL
	8511.0.99,		
	8531.0.01-03		
	8511.0.01-05,	Huzurevi	Huzurevi: 100 kişi
	8511.0.99,		
	8531.0.01-03		
48	37	Atık geri kazanım veya bertaraf tesisleri	3 Milyon TL
49	4020.0.01	Kömür gazı üretimi (sentez gazı)	50 Milyon TL
50		Seracılık	20 dekar

*Karar EK-2'den hazırlanmıştır

** Tekstilin aprelenmesi konusunda komple yeni yatırım için 10 Milyon TL, tevsî yatırım için 5 Milyon TL ve diğer yatırım cinsleri için 3 Milyon TL'dir.

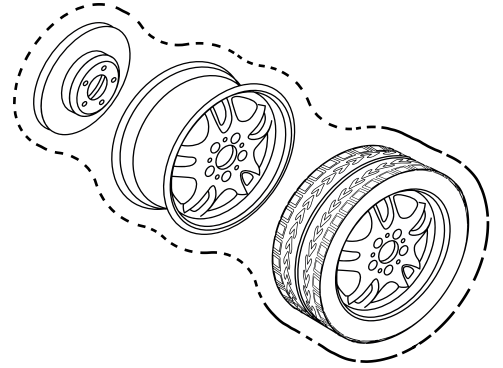
*** Orta-Yüksek Teknolojili yatırım konuları olup, Konya'da yapılacak yatırımlar 4. bölge desteklerinden faydalanacaktır.

*** Öncelikli yatırım konuları olup, Konya'da yapılacak yatırımlar 5. bölge desteklerinden faydalanacaktır.

*****Motorlu kara taşıtları ana sanayinde gerçekleştirilecek asgari 300 milyon TL tutarındaki yatırımlar ve asgari 75 milyon TL tutarındaki motor yatırımları ile asgari 20 milyon TL tutarındaki motor aksamaları, aktarma organları/aksamları ve otomotiv elektroniğine yönelik yatırımlar Öncelikli yatırım konuları olup, Konya'da yapılacak yatırımlar 5. bölge desteklerinden faydalanacaktır.

**Konya'nın
fren ve
debriyaj
aksamları
istidamın
daki payı
% 28,7,
üretim
payı ise
% 40'a
yakın.**

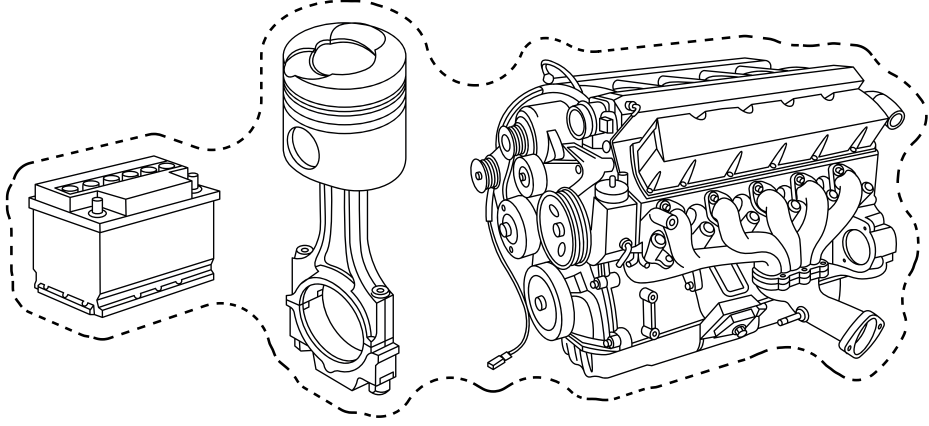

Konya ilinde 2019-2022 yılları arasında verilen 73 teşvik belgesi ile 2.436 milyon TL tutarında sabit yatırımı ve 1.874 kişinin istihdamı gerçekleşmesi söz konusudur.

Tablo 13: Türkiye ve Konya İlinde Teşvik Belgesi- Otomotiv Yan Sanayi Sektörü Yatırımları

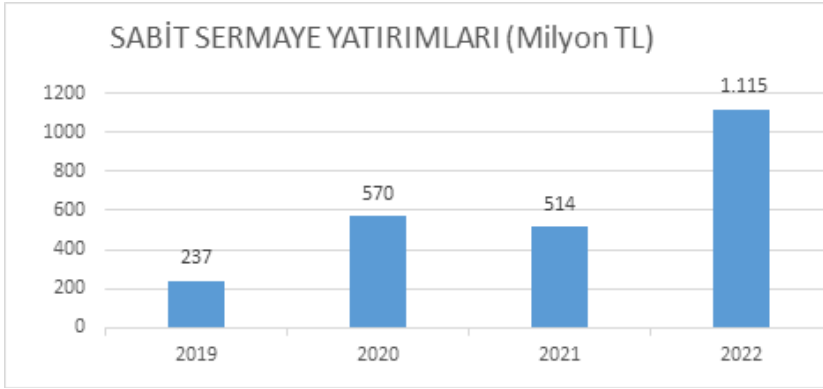
Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022.

Yıllar		Belge (Sayı)	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam (Kişi)
2019	Konya	9	237	261
	Türkiye	320	11,282	8,868
	Konya/Türkiye	3%	2%	3%
2020	Konya	29	570	774
	Türkiye	557	22,454	18,180
	Konya/Türkiye	5%	2%	4%
2021	Konya	21	514	379
	Türkiye	732	15,756	16,141
	Konya/Türkiye	3%	3%	2%
2022	Konya	14	1,115	460
	Türkiye	608	21,043	14,637
	Konya/Türkiye	2%	5%	3%

Şekil 4: Sabit Sermaye Yatırımları (Milyon TL-Nominal)

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022

2019-2022 döneminde otomotiv yan sanayi sektöründe gerek teşvikli gerekse doğrudan yapılan yeni yatırımlarla Konya bu konuda oldukça hızla gelişen bir il konumunu almıştır. Yurtiçi ve ihracata yönelik gelişen taleplere hızlı şekilde cevap verecek şekilde sektör il düzeyinde konumunu arttırarak yükselmeye devam etmektedir.

SEKTÖREL AVANTAJLAR

Alt ürünler dağılımına bakıldığında Konya'da en fazla işletmenin, dışı kutular ve diğer dışliler grubunda yoğunlaştığı görülüyor. Volanlar, kaplin ve aksamları ise en fazla istihdam sağlanan alanlardan sadece bir kaçı. Konya'nın otomotiv yan sanayiinin gelişimi konusundaki en önemli avantajları ise şu şekilde sıralanıyor;

-Konya gelişmiş sanayi altyapısı, modern Organize Sanayi Bölgeleri ve geniş arazileri ile ülkemizin cazibe merkezlerinden biri. Bu bağlamda yapılacak olan büyük ölçekli ana sanayi ve yan sanayi yatırımlarında, yeterli büyüklükte yatırım ve yatırım sonrası genişleme alanlarına sahip olan Konya, mevcut otomotiv yan sanayi altyapısı ile bugün dünyanın birçok farklı ülkesine ihracat yapabileme potansiyeline ve bir otomobil için gerekli olan parçaların büyük çoğunluğunu üretebilme kapasitesine sahip. Ayrıca sahip olduğu 25.000'den fazla KOBİ ve esnek üretim kabiliyetine sahip özel sanayi bölgeleri ile bölgede oluşabilecek ana sanayi yatırımlarına katkı sağlayacak altyapısı mevcut. Oluşturulan otomotiv yan sanayi, döküm ve tarım makineleri kümeleri ile sektörlerin alt yapısı güçlendirilerek rekabetçilik düzeyi de artırılıyor.

-Gerek yabancı yatırımcıları, gerekse 2013 yılında yapımı tamamlanan Yüksek Hızlı Tren (YHT) sayesinde beyaz yakalı çalışanları ve profesyonel yöneticileri şehre çekerek, ulusal ve uluslararası rekabette daha avantajlı konuma gelen Konya, metal sanayi için en uygun iklim şartlarına da sahip.

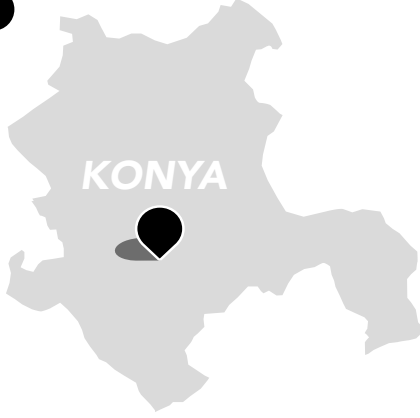
-Ülkemizde yenilenebilir enerji kaynakları potansiyeli yüksek merkezlerden biri olan Konya'nın aynı zamanda fosil yakıt kaynakları açısından da önemli havzaları barındırması ve yer altı kaynaklarının (alüminyum, magnezit, linyit, kömür, kil, çimento ham maddeleri, kurşun, çinko, barit, jeotermal kaynaklar) çeşitliliği sahip olduğu diğer bir avantaj.

İşletmelerinde kalite yönetim sistemlerini de başarıyla uygulayan Konya, ihracatını sürekli arttıran (172 ülkeye ihracat yapan, ihracatta çeşitliliği sağlayan bir il), dış ticaret fazlası veren ve ihracat odaklı iş ortamına sahip bir şehir. (2001 yılında, Konya'da 462 ihracatçı, 107 milyon dolar ihracat gerçekleştirdi. 2007 yılında ihracatçı firma sayısı 852 olurken, ihracat rakamı 700 milyon dolara ulaştı. 2014 yılı itibarıyla ise ihracatçı firma sayısı 1.543'e ve ihracat rakamı 1.490 milyar dolara ulaştı).

Ekonomik ve kültürel potansiyeli olan, yüksek katma değerli sektörlerle odaklanan, geleceğin marka kentlerinden biri olan Konya 2020 yılında gerek karayolu ağları gerekse demiryolu ağları ile ülkemizin en önemli lojistik merkezlerinden biri haline gelecek. (Avrupa'da kurulan mevcut ana sanayi yatırımları incelendiğinde limanlara olan uzaklığın bir dezavantaj olmadığı gözlemlendi. Bu süreçte ön plana çıkan temel husus ise bölgenin lojistik ağının iyi bir şekilde planlanması. Ayrıca fabrika yeri seçimi sürecinde özellikle hedef pazara uzaklık ön planda).

61

YATIRIM İÇİN KONYA ÇÜNKÜ

...

Konya, taşıt araçları OEM (Orijinal Ürün Üreticisi) firmalara yönelik üretimini ve ihracat potansiyelini artırmak için sektörde sürükleyici rol üstlenebilecek sistem tedarikçisi ya da ana parça üreticisi konumunda olan, yerli ya da yabancı yatırımcılara açık bir şehir. Büyüyen otomotiv iç pazarı buna imkan vererek uluslararası OEM firmalarının ilgisini ve yatırımcıları Konya'ya çekiyor.

Türkiye otomotiv sektörünün teknoloji düzeyini arttırması, iç pazara yönelik üretim kapasitesini geliştirilmesi ve elektrikli araç, otonom sürüş sistemleri gibi dönüşümleri yakalaması durumunda Bursa-Kocaeli hattındaki sıkışmaya alternatif yer ihtiyacı doğacağı, Konya'nın da bu anlamda uygun seçeneklerden biri olarak öne çıkacağı düşünülüyor.

Kamunun yerli araç için işaret ettiği illerden biri olması, küresel pazarlara entegrasyon seviyesinin iyi olması, birçok farklı ülkeye giderek artan bir düzeyde ihracat gerçekleştirmesi ve iç pazar açısından avantajlı

konumu Konya'nın sahip olduğu avantajlardan sadece birkaçı.

Konya'nın; otomotiv yan sanayi üretiminin gelişimine yardımcı olacak makine sanayi altyapısı, ele alınan ve doğrudan otomotiv sektörü parçalarını kapsayan ürün grupları dışında hem makine sektörüne hem de otomotiv sektörüne üretim yapan, makine ya da fabrikasyon metal ürünleri altında sınıflanan ürün gruplarında da ölçülebilen daha kuvvetli olduğunu söylemek mümkün.

Tüm bu avantajlar, özellikle ticari araçlardan başlayarak yaygınlaşması öngörülen otonom sürüş sistemlerinden kaynaklanacak fırsatlar ve dünyada elektrikli araç kullanımına geçişle birlikte, Türkiye'nin geleneksel araç ve parçalarda payını artırma, yeni ürünlerden de pay alma potansiyelinin bulunması ile uygun otomotiv altyapısının yeni yatırımları çekme gücü Konya'da yapılacak yatırımları fırsata dönüştürebilir.

Konya ve Ulaşım Potansiyeli

Coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca önemli bir ticaret ve konaklama merkezi olan Konya; il merkezinden kuzey, kuzeybatı, kuzeydoğu, batı, doğu ve güney yönünde uzanan yollarla diğer illere bağlanmaktadır.

Konya-Afyonkarahisar, Eskişehir-Bursa-İstanbul, Konya-Ankara karayolları Ankara ve kuzeybatıda bulunan illerle; Konya-Aksaray yolu Nevşehir ili ve kuzeydoğu illeriyle; batıya uzanan Konya-Beyşehir yolu Isparta-Denizli-Aydın üzerinden İzmir iliyle bağlantı sağlarken, güneydeki Konya-Karaman yolu ilin Mersin ve Adana'ya ulaşımını sağlar.

Ayrıca Ereğli üzerinden Ankara-Adana karayoluna bağlanan yol ile de hem Adana ve güneydoğu illerine hem de Kayseri üzerinden Karadeniz illerine ulaşım sağlanır. Konya-Seydişehir yolu ise Konya ve İç Anadolu Bölgesini en kısa mesafeden güney kıyılarına ulaştırmaktadır.

Türkiye genelinde 12.000 km olan demiryolu ağının %6,6'sına sahip olan Konya'nın sınırları içinden geçen demiryolu uzunluğu yaklaşık 800 km'dir.

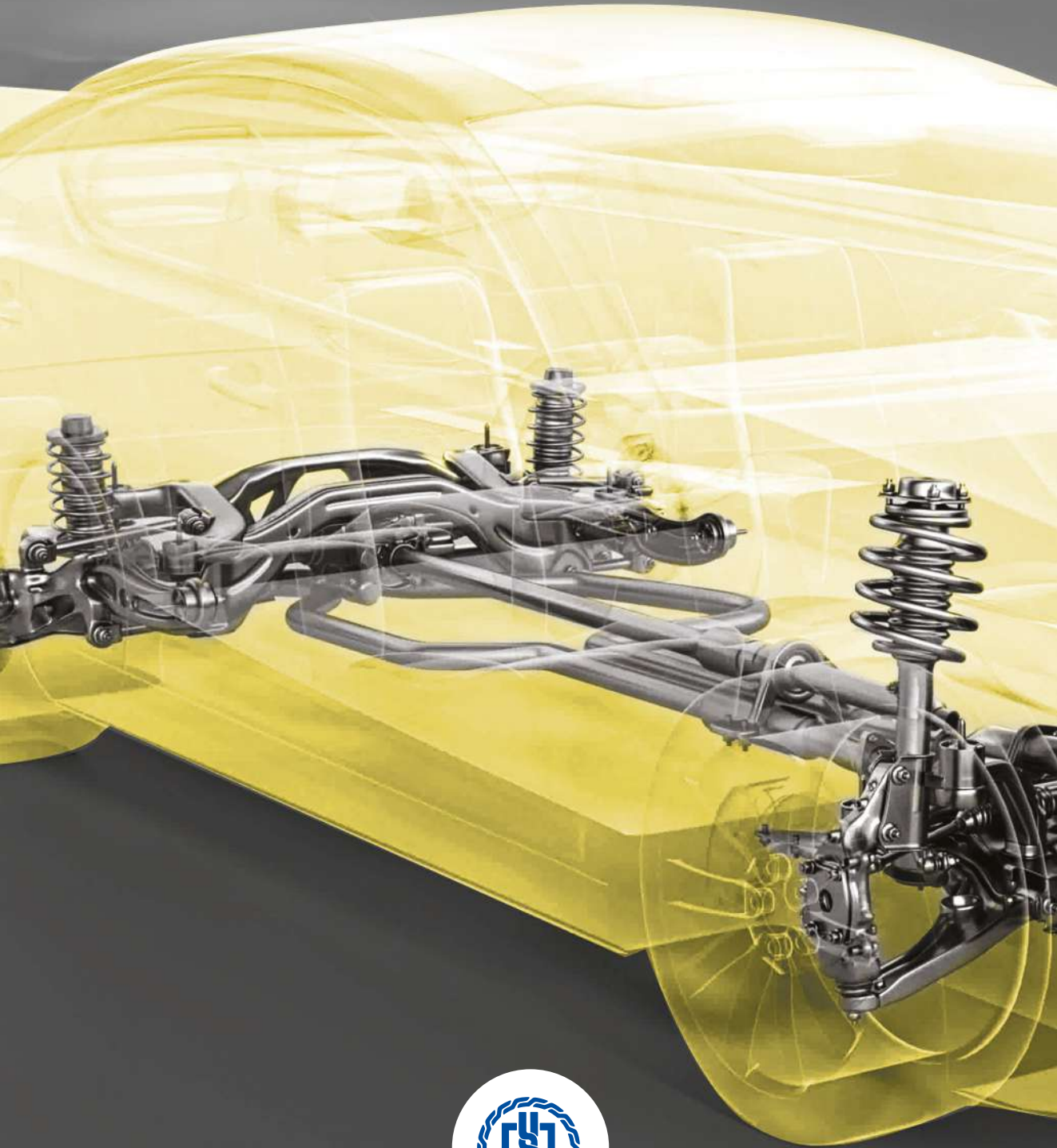
Konya'dan demiryolu ulaşımı Yüksek Hızlı Tren (Konya-Ankara/ Konya-Eskişehir/Konya-İstanbul), Toros Ekspresi (İstanbul-Konya-Gaziantep), İç Anadolu Mavi Treni (Ereğli-Konya-İstanbul) ve Meram Ekspresi (İstanbul-Konya) hatları ile sağlanmaktadır. Yüksek hızlı tren ile Ankara ve Eskişehir'e 1,5 saatte, İstanbul'a ise 4 saatte gidilmektedir.

Bir adet askeri-sivil havaalanına sahip olan Konya'da havayolu ulaşımı da gün geçtikçe önemini arttırmaktadır. Uluslararası trafiğe hudutkapısı olarak açık olan havaalanı şehir merkezine 20 km uzaklıktadır. Her gün düzenli olarak İstanbul ve İzmir'e uçuşlar gerçekleştirilirken, yaz aylarında da Avrupa'nın çeşitli noktalarına direkt uçuşlar yapılmaktadır.

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

1882
KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE